

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi merellä toimivien kalastus- ja vesiviljelyalusten rekisteröinnistä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki merellä toimivien kalastus- ja vesiviljelyalusten rekisteröinnistä.

Lailla säädettäisiin niistä menettelytavoista ja edellytyksistä, joilla suomalaiset merialueilla purjehtivat kalastusalukset ja vesiviljelyalukset rekisteröidään kalastusalusrekisteriin. Laissa olisi myös säännökset alusten poistamisesta rekisteristä, rekisteriin merkittävistä tiedoista ja niiden luovuttamisesta sekä tietojen poistamisesta rekisteristä.

Euroopan yhteisön lainsäädännön mukaan jokaisen jäsenvaltion on pidettävä kalastusalusrekisteriä sen lipun alla merialueilla purjehtivista kalastus- ja vesiviljelyaluksista. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisi Ahvenmaan maakunta, jolla on Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusalususten rekisteröintiä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Historiaa.....	3
Euroopan yhteisön säädökset ja kansallinen lainsäädäntö.....	4
Rekisteröintikäytäntö.....	5
Kalastusalukset.....	6
Ahvenanmaa.....	7
Muut kansalliset rekisterit, joissa on kalastusaluksia.....	7
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö.....	7
Ruotsi.....	8
Tanska.....	9
2.3 Nykytilan arviointi.....	9
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	10
3.1 Tavoitteet.....	10
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	11
Alusten ryhmittely.....	11
Alusryhmän rekisteritilan enimmäiskoko.....	12
Rekisteröintimenettely.....	13
Kalastusaluksen rekisteröintilupa.....	14
Aluksen poistaminen rekisteristä.....	15
Tiedonsaanti ja tietojen luovuttaminen.....	16
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	16
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	16
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	16
4.3 Ympäristövaikutukset.....	17
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	17
5 ASIAN VALMISTELU.....	17
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	17
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	17
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	18
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	18
1 luku. Yleiset säännökset.....	18
2 luku. Rekisteröintimenettely.....	21
3 luku. Aluksen poistaminen rekisteristä.....	24
4 luku. Rekisteritiedot.....	26
5 luku. Erinäiset säännökset.....	29
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET.....	31
3 VOIMAANTULO.....	31
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	31
LAKIEHDOTUS.....	33
Laki merellä toimivien kalastus- ja vesiviljelyalusten rekisteröinnistä.....	33

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Euroopan yhteisön yhteinen kalastuspolitiikka velvoittaa Euroopan yhteisön jäsenvaltioita pitämään kalastusalusrekisteriä merellä kalastavista kalastusaluksista ja vesiviljelyaluksista. Alukset rekisteröidään kuuden työ- ja elinkeinokeskuksen kalatalousasioita hoitavissa yksiköissä sekä Ahvenanmaan maakunnan hallituksessa. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa rekisterin pitämisestä. Kalastusalusrekisteriin oli marraskuun 1 päivänä 2007 rekisteröity yhteensä 3 162 (2 921) kalastusaluksista, joiden kalastuskapasiteetti vastasi vetoisuudeltaan 15 974 (14 923) bruttotonnin ja koneteholtaan 167 568 (155 934) kilowattia. Suluissa olevat luvut kuvaavat Manner-Suomen tilannetta.

Euroopan yhteisön yhteinen kalastuspolitiikka ei säätele sisävesillä tapahtuvaa kalastusta. Sisävesillä kalastavista kalastusaluksista pidetään paikallisesti työ- ja elinkeinokeskuksissa kalastusalusrekistereitä, mutta niihin rekisteröityminen on vapaaehtoista. Koska merialueiden ja sisävesialueiden kalastusalusrekisterit eroavat pitoperusteeltaan ja säädöspohjaltaan ratkaisevasti toisistaan, on tarkoituksenmukaista eriyttää myös niitä koskevat kansalliset säädökset toisistaan. Lakiehdotus ja jäljempänä olevat perustelut koskevat vain kalastusaluksia ja vesiviljelyaluksia, jotka toimivat merialueilla.

Ahvenanmaan maakunnalla on Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusaluksien rekisteröintiä. Ahvenanmaalaiset alukset kuuluvat kuitenkin Euroopan yhteisön säädösten mukaan Suomen kalastuslaivastoon. Maa- ja metsätalousministeriö ilmoittaa myös niitä koskevat tiedot komissiolle ja on velvollinen huolehtimaan, että Suomen kalastuslaivaston kalastuskapasiteetti yhteensä ei ylitä Euroopan yhteisön asettamia enimmäisrajoja.

Kalastusalusrekisteriä on perinteisesti käytetty alusten kulunvalvontaan merialueilla, mutta nykyään se toimii myös kalastuskapasiteetin sääntelyvälineenä ja pyyntiponnistusten laskemisen apuvälineenä. Jäsenvaltioiden

kansalliset kalastusalusrekisterit ovat osa Euroopan yhteisön kalastuslaivastorekisteriä ja niiden avulla yhteisö pyrkii sääntelemään kalastuskapasiteettia yhteisön tasolla. Yhteisön kalastuslaivastossa oli 1 päivänä tammikuuta 2007 yhteensä 88 700 (89 375) alusta ja niiden yhteenlaskettu vetoisuus oli 1 963 644 (2 022 737) bruttotonnin ja konetehto 7 114 083 (7 252 728) kilowattia. Suluissa olevista luvuista selviää tilanne 1 päivänä tammikuuta 2006.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Historiaa

Suomessa on pidetty kalastusaluksista rekisteriä vuodesta 1923 alkaen. Tarton rauhansopimuksen nojalla laaditussa sopimuksessa kalastuksen ja hylkeenpyynnin harjoittamisesta Suomen ja Venäjän aluevesillä Pohjoisella Jäämerellä edellytettiin, että kalastusaluksien tuli olla varustettuja selvästi näkyvillä numeroilla ja kotipaikkaa osoittavilla kirjaimilla liikkuaan vesialueilla, joita sopimus koski. Aluksilla tuli myös olla laivakirjat, joista kävi selville niiden kansallisuus, omistaja, kotipaikka ja aluksen tunto-merkit. Asiasta annettiin asetus Pohjoisella Jäämerellä kalastusta harjoittavien suomalaisten alusten rekisteröimisestä ja tunto-merkeistä (68/1923). Asetus kumottiin vuonna 1930 kansainvälisillä vesillä sekä Pohjoisella jäämerellä Petsamon kihlakunnassa kalojen, hylkeiden ym. merieläinten pyyntiin käytettävien suomalaisten alusten ja veneiden rekisteröimisestä ja tunto-merkeistä annetulla asetuksella (250/1930). Tätä asetusta muutettiin vuonna 1961 annetulla asetuksella (545/1961), jolloin myös asetuksen nimi muutettiin asetukseksi kalastus- ja pyyntialusten rekisteröimisestä ja tunnuksista. Vuoden 1961 asetuksella säädettiin pakolliseksi avomerikalastukseen tarkoitettujen, vähintään 10 metrin pituisten alusten rekisteröiminen kalastusalusrekisteriin. Vuonna

1972 annettiin asetus kalastus- ja pyyntialusten rekisteröimisestä ja tunnuksista (708/1972), jonka soveltamisala oli sama kuin vuonna 1961 annetun asetuksen.

Suomen liittyttyä 1995 Euroopan yhteisöön Euroopan yhteisön kalastusaluksia koskevat säädökset tulivat suoraan sovellettaviksi myös Suomessa. Yhteisön säädösten mukaan rekisteröitymisvelvollisuus koski avomerikalastukseen käytettyjen kalastusalusten lisäksi myös rannikkokalastukseen käytettäviä aluksia. Huomattavin muutos entiseen verrattuna oli, että rekisteröityjen alusten yhteenlaskettu kalastuskapasiteetti rajoitettiin tiettyyn kapasiteettimäärään. Rekisteröitävien kalastusalusten lukumäärä kasvoi myös huomattavasti, sillä yhteisön säännökset eivät aseta rekisteröitävien aluksien vetoisuudelle, konehelle tai pituudelle vähimmäisvaatimuksia.

Euroopan yhteisön säädökset ja kansallinen lainsäädäntö

Euroopan yhteisön jäsenvaltioille on säädetty elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2371/2002, jäljempänä yhteisön kalastuspolitiikka-asetus, velvollisuus pitää jäsenvaltion lipun alla merialueilla purjehtivista yhteisön kalastusaluksista rekisteriä, johon on sisällytettävä sellaiset vähimmäistiedot alusten ominaisuuksista ja toiminnasta, jotka ovat tarpeen yhteisön tasolla vahvistettujen toimenpiteiden hallinnoimiseksi. Jäsenvaltioiden on toimitettava tiedot Euroopan yhteisöjen komissiolle, joka kokoaa tiedot yhteen yhteisön kalastusrekisteriksi ja antaa ne jäsenvaltioiden käyttöön. Jäsenvaltioiden kalastusrekistereitä sääntelevät myös yhteisön kalastuslaivastorekisteristä annettu komission asetus (EY) N:o 26/2004, jäljempänä yhteisön kalastuslaivastoasetus, ja kalastuslisenssien hallinnoinnista ja niihin sisällytettävistä vähimmäistiedoista annettu komission asetus (EY) N:o 1281/2005, jäljempänä yhteisön kalastuslisenssiasetus. Kalastusalusten ominaisuuksia koskevat neuvoston asetus (ETY) N:o 2930/86 kalastusalusten ominaisuuksista, komission päätös (95/84/EY) kalastusalusten ominaisuuksista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2930/86 sään-

nösten täytäntöönpanosta sekä neuvoston asetus (EY) N:o 3259/94 kalastusalusten ominaisuuksista annetun asetuksen (ETY) N:o 2930/86 muuttamisesta. Kalastusalusten merkitsemisestä on annettu kalastusalusten merkitsemisestä ja asiakirjoilla todistamista koskevista yksityiskohtaisista erityissäännöistä annettu komission asetus (ETY) N:o 1381/87.

Kansalliset säännökset kalastusrekistereistä ovat Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetussa laissa (1139/1994), jäljempänä täytäntöönpanolaki, ja maa- ja metsätalousministeriön sen nojalla antamassa päätöksessä kalataloutta koskevista rekistereistä (1575/1994), jäljempänä rekisteripäätös. Rekisteripäätöksessä on säännöksiä myös sisävesialueella kalastavista kalastusaluksista.

Täytäntöönpanolaissa säädetään, että Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpano kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle, joka on myös Euroopan yhteisön säädöksissä ja päätöksissä tarkoitettu jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen. Ministeriö voi jonkin asian tai asiaryhmän osalta siirtää toimivallan Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle tai maaseutuelinkeinoille, joiden tehtäviä nykyään hoitavat työ- ja elinkeinokeskusten kalatalousasioita hoitavat yksiköt.

Täytäntöönpanolain 4 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriö huolehtii Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan noudattamisen valvontaa ja tilastointia varten tarpeellisten rekistereiden pitämisestä. Rekistereihin voidaan ottaa kalastusta, kalastusaluksia, vesiviljelyä, kalakauppaa, kalastus- ja vesiviljelytuotteiden myyjiä, ostajia ja kuljettajia sekä kalatalouden rahoitusta koskevia tietoja. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksella on oikeus saada tietoja rekistereistä, ja maa- ja metsätalousministeriö voi määräämiinsä ehdoin antaa muillekin luvan käyttää rekisterissä olevia tietoja tutkimustarkoituksiin. Rekisterissä olevia tietoja saadaan käyttää myös kansallisissa tai Euroopan yhteisön säännöksissä säädettyihin tarkoituksiin. Lain 4 a §:ssä säädetään kiintiöityjä kalalajeja kalastavalta kalastusalukselta edellytettävästä riittävästä taloudellisesta yhteydestä suomalaiseen kalastuselinkeinoon.

Rekisteröintikäytäntö

Merialueiden kalastusalusrekisteri on keskusrekisteri. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa rekisterin ylläpidosta. Merialueilla kalastavat kalastusalueet rekisteröidään Manner-Suomessa kuuden työ- ja elinkeinokeskuksen kalatalousasioita hoitavissa yksiköissä (Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin työ- ja elinkeinokeskukset) ja Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakunnan hallituksessa. Kukin yllä mainituista kuudesta työ- ja elinkeinokeskuksesta rekisteröi toimialueensa kalastusalueet ja tekee niitä koskevat rekisterimerkinnot, mutta sillä on käytössään myös ajantasaiset tiedot muiden kalastusalueiden rekisteröivien työ- ja elinkeinokeskusten rekisteröimistä kalastusalueista.

Toimivaltainen työ- ja elinkeinokeskus määrätty rekisteröivän aluksen omistajan kotipaikan perusteella. Merellä kalastavien alusten omistajat ovat suurimmaksi osaksi sijoittuneet rannikkoalueille, joten heidän kotikuntansa on pääsääntöisesti ollut edellä lueteltujen kuuden työ- ja elinkeinokeskuksen kalatalousasioita hoitavien yksiköiden toimialueilla, mutta jos se on muualla, toimivaltainen työ- ja elinkeinokeskus on näistä kalatalousyksiköistä maantieteellisesti lähinnä sijaitseva.

Rekisteröitäessä alukset saavat tunnuksen, josta ilmenee rekisteröinnin suorittanut työ- ja elinkeinokeskus. Aluksen omistajan muuttaessa toisen työ- ja elinkeinokeskuksen alueelle toimivalta ja vastuu aluksen rekisterimerkintöihin liittyvissä asioissa siirtyy sille edellä luetelluista työ- ja elinkeinokeskuksista, jonka toimialueelle omistaja muuttaa. Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinokeskuksen toimialueelle oli marraskuun 1 päivänä 2007 rekisteröity 1 168 (1 167), Pohjanmaan 862 (897), Uudenmaan 360 (370), Kainuun 293 (322), Kaakkois-Suomen 148 (152) ja Lapin 90 (93) kalastusalueita. Ahvenanmaalle oli rekisteröity samaan aikaan 241 (268) kalastusalueita. Suluissa oleva luku kuvaa tilannetta 1.1.2006.

Viimeisten kolmen vuoden aikana Suomessa Ahvenanmaa mukaan luettuna on ollut rekisteritapahtumia noin 350 kappaletta vuodessa. Näistä noin 90 on ollut rekisteröintejä.

Muut rekisteritapahtumat ovat olleet omistaja- ja osoitetietojen muutosten tai kalastuskapasiteettia kasvattamattomien teknisten tietojen kirjaamisia.

Työ- ja elinkeinokeskuksen tulee saada vahvistus aluksen rekisteröimiselle maa- ja metsätalousministeriöstä. Työ- ja elinkeinokeskuksille ei ole määritetty osuuksia Suomen kalastuskapasiteetista, joten vahvistusmenettely on ainoa tapa varmistaa, että Suomen kokonaiskalastuskapasiteetti ei ylitä. Vahvistusmenettelyllä on myös pystytty yhtenäistämään rekisteröintikäytäntö työ- ja elinkeinokeskuksissa.

Euroopan yhteisössä noudatettiin joulukuun 31 päivään 2002 saakka monivuotisia laivasto-ohjelmia, joiden nojalla kalastusalueet jaettiin eri segmentteihin. Segmenttijako perustui aluksen kokoon, käytettyihin pyydyksiin ja pyydettyihin kalalajeihin. Segmentteille oli vahvistettu jäsenvaltiokohtaiset kapasiteettirajat, joita ei saanut ylittää. Tammikuun 1 päivänä 2003 voimaan tulleella yhteisön kalastuspolitiikka-asetuksella siirryttiin järjestelmään, jossa jokaiselle jäsenvaltiolle vahvistettiin ainoastaan kalastuslaivaston kokonaiskalastuskapasiteetin viitetasot bruttotonnina ja kilowattina, ja jäsenvaltiot velvoitettiin varmistamaan, että kalastuskapasiteetin viitetasoja ei ylitetä. Viitetasot vahvistettiin komission asetuksella (EY) N:o 1438/2003. Suomen viitetaso on asetuksen mukaan 23 203 bruttonnia ja 216 195 kilowattia. Jos jäsenvaltion kalastuslaivaston koko kuitenkin oli viitetasoa pienempi 1 päivänä tammikuuta 2003, samaan aikaan käyttöön otetusta lisäys- ja poistojärjestelmästä seurasi, että jäsenvaltion suurin sallittu kalastuskapasiteetti jäi tälle alemmalle tasolle. Suomi kuului niiden jäsenmaiden joukkoon, joiden kalastuslaivaston koko oli asetuksella vahvistettua viitetasoa pienempi tammikuun alussa 2003.

Yhteisön kalastuspolitiikka-asetuksessa on tarkat säännöt julkisella tuella toteutettavien kalastusalueiden romutusten ja julkisella tuella tapahtuvan laivaston uudistamisen vaikutuksista jäsenvaltion kokonaiskalastuskapasiteettiin. Tiettyjen, lähinnä alusten turvallisuutta lisäävien muutostöiden sallitaan poikkeuksellisesti nostaa kokonaiskalastuskapasiteettia ja kokonaiskapasiteetin viitetasoa. Muutoin yh-

teisen kalastuspolitiikka-asetus velvoittaa jäsenvaltiot huolehtimaan siitä, että laivastoon ei lisätä aluksia ilman, että siitä on ensin poistettu vastaavan kapasiteetin verran aluksia.

Julkisella tuella toteutetun romutuksen seurauksena jäsenvaltion kalastuslaivaston kalastuskapasiteetti ja kokonaiskapasiteetin viitetaso alenevat romutetun aluksen kapasiteetin verran. Poistettua kapasiteettia ei pääsääntöisesti enää saa korvata uudella kapasiteetilla. Jäsenvaltio voi kuitenkin vuosittain korvata neljä prosenttia tuen avulla romutetusta ja poistetusta kapasiteetista, jos uusi kapasiteetti liittyy aluksen turvallisuuden, työolojen, hygienian, tuotteiden laadun, energiatehokkuuden tai valikoivuuden parantamiseen, eikä aluksen pyyntikyky kapasiteetin lisäyksen takia parane. Korvaamiseen ei saa liittyä julkista tukea.

Julkista tukea ei saa myöntää uuden aluksen rakentamiseen. Aluksen nykyaikaistamiseen voidaan myöntää julkista tukea ainoastaan, jos nykyaikaistamisella parannetaan aluksen turvallisuutta, työoloja, hygieniää, tuotteiden laatua, energiatehokkuutta tai valikoivuutta eikä aluksen pyyntikyky nykyaikaistamisen johdosta parane. Moottorin uusimiseen voidaan myöntää tukea vain kerran alusta kohti. Uuden moottorin konetehon on oltava 20 prosenttia vanhaa alhaisempi. Moottorin uusimista koskevat rajoitukset eivät koske niitä alle 12-metrisiä kalastusaluksia, joissa ei käytetä trooleja.

Kalastusalukset

Suomessa segmenttijakoa on noudatettu soveltuvien osin lisäys- ja poistojärjestelmän rinnalla senkin jälkeen kun Euroopan yhteisön säädökset eivät ole sitä enää edellyttäneet. Alukset rekisteröidään joko pienimuotoisessa rannikkokalastuksessa käytettäviin aluksiin, pelagisiin troolareihin, pohjatroolareihin tai passiivipyydysaluksiin. Jako perustuu aluksen kokoon, käytettäviin pyydyksiin ja pyydettäviin kalalajeihin.

Pienimuotoisen rannikkokalastuksen segmenttiin oli marraskuun 1 päivänä 2007 rekisteröity 3 010 (2 774) alusta. Luvut suluisa kuvaavat tilannetta ilman Ahvenanmaalle rekisteröityjä aluksia. Alusmäärä vastaa

7 285 (6 637) bruttotonnia ja 126 270 (115 757) kilowattia. Segmenttiin kuuluvien alusten on oltava kokonaispituudeltaan alle 12-metrisiä. Kohdelajirajoituksia ei ole, mutta aluksissa ei saa käyttää vedettäviä pyydyksiä. Pelagisten troolareiden segmenttiin oli rekisteröity samaan aikaan 112 (112) alusta eli 7 366 bruttotonnia ja 33 281 kilowattia. Aluksille ei ole asetettu pituusrajoja eikä pyydysrajoituksia, mutta kohdelajeina ei saa olla lohi eikä turska. Pohjatroolareiden segmenttiin oli Ahvenanmaalle rekisteröity yksi alus, joka vastasi 352 bruttotonnia ja 735 kilowattia. Pohjatroolareille ei ole määrätty koko- eikä pyydysrajoituksia, mutta niillä ei saa kalastaa lohta. Passiivipyydysalusten segmenttiin oli rekisteröity 39 (35) alusta, jotka vastasivat 971 (921) bruttotonnia ja 7 283 (6 896) kilowattia. Alusten on oltava kokonaispituudeltaan vähintään 12 metriä pitkiä. Kohdelajirajoituksia ei ole, mutta aluksissa ei saa käyttää vedettäviä pyydyksiä.

Suurin osa eli 3 045 kalastusalusrekisteriin 1 päivänä marraskuuta 2007 rekisteröidyistä kalastusaluksista on kokonaispituudeltaan alle 12 metriä pitkiä. Vuonna 2006 (2005) kalastusalusrekisteriin rekisteröidyistä aluksista 20 bruttovetoisuudeltaan suurinta kalasti 72 (66) prosenttia Suomen silakka- ja kilohailisaaliista. Suurten, kokonaispituudeltaan 24—40 metriä pitkien avomerialusten vetoisuudet saattavat vaihdella 300—500 bruttotonnin välillä ja pienempienkin 15—24 metristen vetoisuudet olla 100 bruttotonnin paikkeilla. Marraskuun 1 päivänä 2007 kalastusalusrekisterissä oli 2 (17) vetoisuudeltaan 100—200 bruttotonnin, 4 (13) vetoisuudeltaan 200—300 bruttotonnin ja 9 (8) vetoisuudeltaan yli 300 bruttotonnin alusta (vertailuluvut suluisa elokuulta 2006). Luvuista selviää, että alusten bruttovetoisuudet ovat kasvamassa.

Nykyaikaiset rannikkoalukset tarvitsevat keskimäärin 25 kertaa enemmän konetehoa osoittavia kilowatteja kuin vetoisuutta osoittavia bruttotonneja. Avomerialuksilla kerroin on kahden ja kahdeksan välillä. Marraskuussa 2007 suurin rannikkoalusten segmentin ulkopuolelle rekisteröity konetehto oli 1 950 kilowattia. Aluksen vetoisuus oli 568 bruttotonnia. Keskimäärin avomerialusten konetehot ovat 500—1 000 kilowattia.

Kalastajien määrään suhteutettuna rannikkokalastuksen osuus ammattikalastuksen kokonaissaaliista on pieni ja ryhmään kuuluvien yksittäisten kalastusalusten kalastuskapasiteetti vähäinen. Rannikkokalastusta harjoitetaan usein sivutoimisesti. Kalastus kohdistuu suurelta osin kalakantoihin, joiden kalastusta ei ole rajoitettu Euroopan yhteisön säädöksillä. Siian, kuhan, hauen ja ahvenen osuus saaliista on merkittävä. Jonkin verran pyydetään myös kiintiöityjä kalakantoja. Euroopan yhteisön asettamia määrällisiä kalastusrajoituksia eli kiintiöitä on Suomessa kalastettavista kaloista silakalla, kilohaililla, turskalla ja lohella. Silakkaa, kilohailia ja turskaa pyydetään verkoilla ja rysillä ja lohta pääasiassa isorysillä.

Troolikalastus on useimmiten päätoimista, sillä aluksiin ja pyyntivälineisiin sidotut pääomat ovat merkittäviä ja kalastusmatkat ovat pitkäkestoisia ja ulottuvat kauaksi. Troolikalastuksen merkittävimmät pyyntikohteet ovat silakka ja kilohaili. Lohta pyydytetään siimoilla ja turskaa trooleilla sekä verkoilla.

Ahvenanmaa

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 16 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat metsästystä ja kalastusta, kalastusalusten rekisteröintiä ja kalastuselinkeinon ohjaamista. Euroopan yhteisö käsittelee kuitenkin Suomea yhteiseen kalastuspolitiikkaan liittyvissä asioissa kokonaisuutena. Käytännössä maa- ja metsätalousministeriö on sopinut Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa kalastuskapasiteetin jakamisesta. Maakunta rekisteröi alukset, joiden kotipaikka on Ahvenmaalla, ja huolehtii siitä, että rekisteröidyt kalastusalukset eivät ylitä sovittua kalastuskapasiteettia. Säännöksiä kalastusalusten rekisteröinnistä Ahvenanmaalla on maakuntalaissa (Landskapslag 1995:40 om verkställighet av den gemensamma fiskeripolitiken inom Europeiska gemenskapen) ja maakunta-asetuksessa (Lansskapsförordning 1995:51 om register för fiskenäringen). Säännöksissä ei ole merkittäviä asiallisia eroavaisuuksia Manner-Suomen säännöksiin ja käytäntöön. Ahvenanmaan maakunnan rekisteriviranomaisen rekisteröimät kalastusaluk-

set merkitään myös valtakunnan kalastusalusrekisteriin, koska Suomella on velvollisuus pitää rekisteriä kaikista lippunsa alla purjehtivista kaupalliseen kalastukseen varustetuista kalastusaluksista.

Muut kansalliset rekisterit, joissa on kalastusaluksia

Merenkulkuhallitus ja Ahvenanmaan lääninhallitus pitävät alusrekisterilain (512/1993) nojalla alusrekisteriä kaupparenkulkuun käytettävistä aluksista. Alusrekisteriin on merkittäviä kalastusaluksia, joiden pituus on vähintään 15 metriä ja siihen voidaan merkitä vähintään 10 metrin pituiset kalastusaluksia. Lokakuun 31 päivänä 2007 alusrekisteriin oli rekisteröity 161 (163) kalastusalusta. Niistä alle 12-metrisiä oli 31 (32), 12,00—14,99 -metrisiä 31 (30) ja vähintään 15-metrisiä 99 (101) alusta. Suluissa tilanne 1 päivänä tammikuuta 2006. Pääasiallinen syy alle 15-metrinen kalastusaluksien rekisteröimiseen alusrekisteriin on mahdollisuus saada alus aluskiinnityslain (211/1927) nojalla kiinnitetyksi.

Vesikulkuneuvorekisteristä annetun lain (976/2006) mukainen rekisteröintivelvollisuus ei koske maa- ja metsätalousministeriön päätöksen (1575/1994) nojalla kalastusalusrekisteriin merkittävää alusta tai tällaiseen alukseen kuuluvaa vesikulkuneuvoa. Omistaja voi kuitenkin vapaaehtoisesti rekisteröidä tällaisenkin aluksen vesikulkuneuvorekisteriin.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö

Kalavarojen liiallinen hyödyntäminen ja laiton, ilmoittamaton ja sääntelemätön kalastus (LIS-kalastus) on merkittävä maailmanlaajuinen ongelma. Suomessa kalavarjoja ei kuitenkaan hyödynnetä liiallisesti ja todetut LIS-kalastukseksi luokiteltavat rikkomuksetkin ovat olleet erittäin pienimuotoisia. Euroopan yhteisön kalastuslaivaston hallinnointijärjestelmän tärkein tavoite on mukauttaa yhteisön kalastuslaivasto kulloinkin käytävissä oleviin kalastusmahdollisuuksiin. Euroopan yhteisön kalastuslaivastorekisteri pe-

rustettiin 1989 välineeksi, jonka avulla tähän päämäärään pyritään. Päämäärä on edelleen sama. Yhteisössä ei ole suunnitteilla merkittäviä muutoksia yhteisön kalastusalusrekisterisäädöksiin.

Euroopan yhteisöjen komissio julkaisi 17 päivänä lokakuuta 2007 ehdotuksen, KOM (2007) 602, neuvoston asetukseksi yhteisön järjestelmästä laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemiseksi, estämiseksi ja poistamiseksi. Ehdotukseen liittyy laaja vaikutusarviointiasiakirja SEC (2007) 1336, jossa muun muassa pidetään tarpeellisena kehittää alusten rekisteröinti- ja tunnistamisjärjestelmiä maailmanlaajuisesti. Ehdotuksesta saavutettiin poliittinen yhteisymmärrys neuvostossa kesäkuussa 2008 ja neuvoston asetus (EY) N:o 1005/2008 laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemistä, estämistä ja poistamista koskevasta järjestelmästä, asetuksen (ETY) N:o 2874/93, (EY) N:o 1936/2001 ja (EY) N:o 601/2004 muuttamisesta sekä asetusten (EY) N:o 1093/94 ja (EY) N:o 1447/1999 kumoamisesta, jäljempänä LIS-asetus, hyväksyttiin neuvostossa 29. syyskuuta 2008.

LIS-asetuksessa säädetään muun muassa yhteisön LIS-alusluettelosta, johon merkitään sellaiset kalastusalusukset, jotka ovat syyllistyneet LIS-kalastukseen ja joiden lippuvaltio ei ole ryhtynyt tarvittaviin toimiin aluksen LIS-kalastuksen lopettamiseksi. LIS-alusluetteloon merkitään yhteisön ja kolmansien maiden kalastusalusukset. Yhteistyöhön osallistumattomista kolmansista maista pidetään myös luetteloa. Asetuksessa on säännöksiä, joilla pyritään lähentämään jäsenmaiden LIS-kalastuksen seuraamusjärjestelmiä toisiinsa.

Suuri osa LIS-kalastusta harjoittavista aluksista on rekisteröity niin sanottuihin mukavuuslippuvaltioihin, vaikka todellisuudessa toimintaa harjoitetaan muualta käsin. Asetukseen sisältyy aluksen lippuvaltioon kohdistuvia velvollisuuksia, joiden täyttämättä jättämisestä olisi haitallisia seuraamuksia erityisesti lippuvaltiolle, jotka eivät ole yhteisön jäseniä. Seuraamukset pyritään kuitenkin myös ulottamaan niihin tahoihin, jotka todellisuudessa hyötyvät aluksen harjoittamasta LIS-kalastuksesta.

Yleisesti voidaan todeta, että kalastusolosuhteet ja -tavat ovat erilaisia yhteisön eri jäsenvaltioissa ja jäsenvaltioiden kalastuslaivastot ovat hyvin erilaisia niin kooltaan kuin rakenteeltaankin. Suomen kalastusaluslaivaston erikoisuuksia ovat rannikkokalastusalusten suhteellisen suuri määrä ja alusten pieni koko.

Ruotsi

Ruotsissa alusten rekisteröintiä säätelee vuonna 1994 annettu merilaki (Sjölagen 1994:1009). Laissa on yleissääntönä todettu, että alusta pidetään ruotsalaisena ja se on oikeutettu käyttämään Ruotsin lippua, jos enemmän kuin puolet siitä on ruotsalaisten luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden omistuksessa. Alusrekisterissä alukset on jaoteltu laivoihin ja veneisiin. Laivat ovat vähintään 12 metrin pituisia ja neljän metrin levyisiä ja sitä pienemmät alukset veneitä. Alusrekisteriin tulee omistajan hakemuksesta merkitä ruotsalaiseksi katsottavia laivoja ja erityisin ehdoin myös muita laivoja. Laiva poistetaan rekisteristä, jos se on kadonnut, romutettu tai muutoin tuhoutunut taikka ei enää ole rekisteröimisvelvoitteen piirissä.

Veneitä rekisteröidään alusrekisteriin ammattimaiseen merenkulkuun käytettävien veneiden rekisteröimisestä annetun lain perusteella (Lag om registrering av båtar för yrkesmässig sjöfart 1979:37). Laki edellyttää, että kaikki vähintään viiden metrin pituiset ammattimaisesti käytettävät ja ruotsalaisiksi katsottavat veneet rekisteröidään. Veneet rekisteröidään omistajan hakemuksesta ja poistetaan samoin perustein kuin laivat.

Alusrekisteriasetuksessa on tarkempia säännöksiä rekisteriin merkittävistä tiedoista ja rekisteröintimenettelyistä (Fartygsregisterförordning 1975:927). Rekisteriin tulee kalastusalususten osalta merkitä muun muassa aluksen kotipaikan perusteella määräytyvä rekisteröintipiiriä, aluksen vetoisuutta ja konehehoa koskevat tiedot sekä aluksen omistajan koskevat tiedot. Rekisteriviranomainen on merenkulkulaitos (Sjöfartsverket), jonka rekisteröintiä koskeviin päätöksiin voi valittaa Tukholman käräjäoikeuteen taikka valitusluvalla hovioikeuteen. Kalastusvirasto (Fiskeriverket) pitää merenkulkulaitoksen

rekisteritietojen perusteella erillistä kalastusalusrekisteriä.

Kalastusvirasto on antanut määräyksiä kalastuksen valvonnasta ja pääsystä hyödyntämään kalavaroja (Fiskeriverkets föreskrifter om resurstillträde och kontroll på fiskets område FIFS 2004:25). Määräysten mukaan vähintään viiden metrin pituisia aluksia voidaan käyttää ammattimaiseen kalastukseen ainoastaan kalastushallituksen luvalla. Lupaharkinnassa otetaan huomioon kalavarojen tila, Euroopan yhteisön säännökset kalastuslaivastoon tulosta ja poistumisesta sekä aluepoliittisia tekijöitä. Lupa voi sisältyä kalastusalueella, kalastustapaa, pyydyksiä ja kalalajeja koskevia ehtoja sekä kalastuskapasiteetin poistoa koskevia edellytyksiä. Aluslupa annetaan viiden vuoden määräajaksi ja se voidaan uudistaa, jos kalastustoiminta on jatkunut aktiivisesti. Lisäksi aluksella tulee olla taloudellinen yhteys Ruotsiin ja luvanhaltijalla tulee olla ammattikalastuslisenssi. Ammattikalastuslisenssin yleisenä edellytyksenä on, että kalastuksen bruttotulojen tulee olla vähintään kaksi erikseen vahvistettavaa perusmäärää (prisbasbelopp). Vuonna 2007 määrä on vahvistettu 40 300 kruunuksi (noin 4 370 euroa), jolloin kalastuksen vähimmäistuloksi tulee noin 8 740 euroa.

Kalastusvirasto seuraa Euroopan yhteisön asettaman kokonaiskalastuskapasiteetin noudattamista antamansa päätöksen nojalla. Päätöksessä todetaan, että aluksen omistajan tulee rekisteröidessään aluksensa poistaa vähintään vastaavan määrän kapasiteettia (vetoisuus ja konetehto) rekisteristä. Mikäli alus on yli 12 metriä pitkä, omistajan tulee poistaa kapasiteettia, joka vastaa vähintään 110 prosenttia rekisteröitävän aluksen kapasiteetista.

Tanska

Tanskassa kalastusalueiden rekisteröintiä säätelee vuonna 2006 annettu kalastuslaki (Bekendtgørelse af fiskerilov LBK nr 372 26.4.2006). Laki edellyttää, että ammattimaiseen kalastukseen käytettävät alukset rekisteröidään. Alus rekisteröidään, mikäli vähintään kaksi kolmannesta aluksesta on rekisteröityjen ammattikalastajien omistuksessa. Pääsäännön mukaan ammattikalastajiksi voidaan rekisteröidä henkilö, joka on syntype-

rältään tanskalainen ja joka on asunut Tanskassa yhtäjaksoisesti vähintään kaksi vuotta sekä on toiminut ammattimaisessa kalastuksessa viimeiset 12 kuukautta ja vähintään 60 prosenttia tämän ajan bruttotuloista on tullut kalastuksesta.

Asetus merellä ammattimaiseen kalastukseen käytettävistä aluksista (Bekendtgørelse om fartøjer, der anvendes til erhvervsmaesigt fiskeri i saltvand BEK nr 124 af 27.2.2004) sisältää tarkempia määräyksiä kalastusalueiden rekisteröinnistä. Kalastusalueella tulee olla elintarvike-, maatalous- ja kalastusministeriön yhteydessä toimivan Fiskeridirektoratetin lupa ennen kuin sitä voidaan käyttää ammattimaiseen kalastukseen. Lisäksi aluksen tulee olla merkitty laivarekisteriin ja Fiskeridirektoratetin alusrekisteriin, ja sillä tulee olla todellinen yhteys tanskalaiseen kalastamaan.

Rekisteristä poistetun kalastusalueen tilalle voidaan rekisteröidä uusi vetoisuudeltaan ja koneteholtaan enintään vastaava kalastusalue. Kalastusalue voidaan Fiskeridirektoratetin luvalla nykyaikaistaa, jos omistajalla on siihen tarvittava kapasiteetti (vetoisuus ja konetehto) käytössään. Ammattikalastaja voi osittain tai kokonaan myydä kalastusalueeseen liittyvän kapasiteetin. Kapasiteetti säilyy omistajalla enintään viisi vuotta siitä, kun kyseinen kalastusalue on poistettu rekisteristä. Kapasiteetin ostajan tulee edellä mainitun viiden vuoden sisällä rekisteröidä kyseiseen kapasiteettiin yhdistetty kalastusalue. Kalastushallituksen päätöksistä voi valittaa elintarvike-, maatalous- ja kalastusministeriölle. Asetuksen määräyksiä rikkovia rangaistaan sakolla.

Asetuksessa kalastusalueiden rekisteröinnistä (Bekendtgørelse om registrering af fiskefartøjer, fartøjsmateriel og fangststudstyr BEK nr 487 af 2.9.1981) on annettu tarkempia määräyksiä kalastusalueiden ominaisuuksista annettavista tiedoista.

2.3 Nykytilan arviointi

Kalastusalueiden rekisterin nykyinen säädöstarve ei täytä perustuslain vaatimuksia. Perustuslain 80 §:n mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan

muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään lailla ja 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Vuosien 1995 ja 2000 perustuslakiuudistusten jälkeen maa- ja metsätalousministeriön päätöstä kalalautta koskevista rekistereistä ei enää ole ollut mahdollista täydentää tai korjata oleellisilta osiltaan asetustasoisilla säädöksillä, mistä on seurannut, että päätös on myös osittain asiasisällöltään vanhentunut. Esimerkiksi alusten rekisteröimisessä ja rekisteristä poistamisessa noudatettava menettely on suurelta osalta jäänyt muodostuneen käytännön varaan.

Kalastusalusrekisterin julkisuuden ja rekisterin sisältämien henkilötietojen suojan sääntely edellyttää lain tasoista sääntelyä. Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetussa laissa (4 §) tietojen anto kalastusalusrekisteristä rinnastetaan tietojen antoon rekistereistä, joissa on tietoja kalakaupasta, myyjistä, ostajista ja kalatalouden rahoituksesta. Tietojen luovutusta näistä rekistereistä saattaa olla perusteltua rajoittaa, mutta kalastusalusrekisterin osalta tällaista tarvetta ei ole, varsinkaan kun Euroopan yhteisön komissio on julkistanut henkilötietoja lukuun ottamatta kalastusalusrekisterin tiedot internetsivuillaan. Vertailun vuoksi mainittakoon, että esimerkiksi Tanskan kalastusta koskevilla internetsivuilla on julkisesti nähtävänä Tanskan kalastusalusrekisteri ja siihen liittyvät aluksen omistajaa tai haltijaa koskevat henkilötiedot.

Kalastuselinkeinon joustavaa harjoittamista hankaloittaa alusten ryhmittely neljään segmenttiin, kullekin segmentille vahvistettu suurin sallittu kalastuskapasiteetti ja rajoitettu oikeus käyttää pyydyksiä. Segmenttijaotellussa on myös hyviä puolia. Segmenttien kapasiteettirajat turvaavat pienimuotoisen rannikkokalastuksen aluksille sujuvan rekisteröinnin, koska segmentin sisällä tapahtuneiden alusten poistojen vapauttama kalastuskapasiteetti jää aina muiden kyseiseen segmenttiin rekisteröitävien kalastusalususten käyttöön, ja juuri pienimuotoisen rannikkokalastuksen segmentistä poistuu jatkuvasti aluksia. Segmenttikohtaiseen kalastuskapasiteettiin perustuva järjestelmä varmistaa myös, että jul-

kisella tuella romutettujen kalastusalususten poistosta seuraava Suomen kokonaiskalastuskapasiteetin lopullinen pienentyminen kohdistuu segmenttiin, josta aluksia on romutettu.

Kun aluksia ei ole enää rekisteröity troolareiden segmenttiin, rekisteröityjen troolareiden hinnat ovat nousseet ja on siirrytty niin sanottuun "tonnistokauppaan", jossa alus myydään, jotta ostaja poistamalla aluksen kalastusalusrekisteristä pystyy hyödyntämään aluksen kalastuskapasiteetin muiden troolareiden rekisteröinneissä. Rekisteristä poistettu alus myydään usein takaisin alkuperäiselle omistajalle. Kalastaja saattaa joutua kauankin keräämään aluksia saadakseen kokoon tarvittavan kalastuskapasiteetin uuden aluksen rekisteröimiseksi. Tällöin on olemassa vaara, että satamissa ja rannoilla säilytetään kalastuskelvottomia ja huonokuntoisia aluksia, joita ei uskalleta hävittää, jotta ei menetetä aluksen kalastuskapasiteettia. Vuonna 2006 ainoastaan 51 aluksella 108 troolarista oli pyyntiponnistusta osoittavia kalastuspäiviä. Troolareiden segmentin bruttotonneista luku vastaa noin 82 prosenttia. Vuonna 2005 kalastavien troolareiden lukumäärä vastasi runsasta puolta rekisteröidyistä troolareista ja noin 70 prosenttia niiden bruttotonneista. Kaikki passiiviset alukset eivät kuitenkaan ole huonokuntoisia, vaan kalastamattomuuteen saattaa olla myös henkilökohtaisia syitä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on luoda perustuslain vaatimukset täyttävä, Euroopan yhteisön säädöksiä täydentävä ja yhteisen kalastuspolitiikan periaatteita noudattava kalastus- ja vesiviljelyalusten rekisteröintimenettely, joka turvaa yksittäisen kalastusalusomistajan ja kalastuselinkeinon harjoittajan aseman eikä tarpeettomasti rajoita kalastuselinkeinon harjoittamista. Tavoitteena on myös vahvistaa säännöt, joilla Suomen kokonaiskalastuskapasiteetti jaetaan, ja varmistaa, että Suomi pystyy toteuttamaan Euroopan yhteisön asettaman velvoitteen kalastuskapasiteetin ja ka-

lastusmahdollisuuksien pitämisestä tasapainossa.

Rekisteröintimenettely on käytännössä elinkeinonharjoittamiseen välillisesti kohdistuvaa lupamenettelyä, koska kalastusaluksia ei saa käyttää kaupalliseen kalastukseen ennen kuin ne on rekisteröity. Kalastuselinkeinoon harjoittaminen ilman kalastusalusta on käytännössä mahdotonta. Rekisteröinti on säädetty pakolliseksi Euroopan yhteisön asetuksissa. Yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevissa asetuksissa on säädetty jäsenvaltioille kokonaiskalastuskapasiteettirajat, joista taas johtuu, että kenelläkään ei voi olla ehdotonta oikeutta saada kalastusalustaan rekisteröidyksi.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että elinkeinovapauden kanssa ristiriidassa olevan lain käsittely tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä edellyttää, että luvan myöntämisen, epäämisen ja peruuttamisen edellytyksistä on laissa täsmälliset ja tarkkarajaiset säännökset (PeVL 8/2006). Lakiehdotuksen tavoitteena on säätää niin selvät ja selkeät säännöt kalastusaluksen rekisteröinnissä noudatettavalle menettelylle, että jokainen kalastusaluksen omistaja pystyy arvioimaan mahdollisuutensa saada aluksensa rekisteröityä ja myös tietää velvollisuutensa aluksen rekisteröimisen jälkeen.

Kalastusalusrekisteri on henkilörekisteri. Perustuslain 10 § 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu ja henkilötietojen suojasta säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta on katsonut (PeVL 25/2005), että henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset, tietojen luovutettavuus ja säilytysaika sekä rekisteröidyn oikeusturva. Lain tasoisen sääntelyn tulee lausunnon mukaan olla kattavaa ja yksityiskohtaista ja sen tulee ulottua myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Lakiehdotuksen tavoitteena on luoda sellaiset tietosuojasäännöt, että yksittäisten henkilöiden tietosuojaa ja viranomaisten ja ulkopuolisten sidosryhmien tiedonsaantitarpeiden tyydyttäminen ovat tasapainossa.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Alusten ryhmittely

Euroopan yhteisön kalastusalusrekisteriä koskevat säädökset jättävät kansallisten ratkaisujen varaan, miten jäsenvaltiot ryhmittelevät aluksensa ja minkälainen niiden rekisteröintimenettely on. Säädökset eivät enää velvoita jäsenvaltioita asettamaan kalastusaluksia rekisteröintimenettelyssä eri asemaan sen mukaan, minkä tyyppistä kalastusta niillä harjoitetaan. Yhteisön muissa yhteistä kalastuspolitiikka koskevissa säädöksissä kuitenkin rajoitetaan kalastusta muun muassa määrällisillä, alueellisilla ja ajallisilla kalastusrajoituksilla, säätelemällä tai kieltämällä tietyn tyyppisten pyydysten käyttöä tai asettamalla pyydystettävälle kaloille kokorajoituksia. Näillä säädöksillä on välillinen vaikutus kalastuselinkeinoon ja kalastuslaivaston rakenteeseen. Lakiehdotuksessa alukset jaotellaan kolmeen ryhmään: rannikkoaluksiin eli kokonaispituudeltaan alle 12-metrisiin aluksiin, avomerialuksiin eli kokonaispituudeltaan vähintään 12-metrisiin aluksiin ja vesiviljelyaluksiin eli yksinomaan vesiviljelyssä käytettäviin aluksiin.

Rannikkoalusten pituusraja on haluttu säilyttää samana kuin Euroopan yhteisössä ja muissa jäsenmaissa on ollut käytäntönä vuodesta 1997. Kalataloudelle myönnettäviä tukia koskevissa Euroopan yhteisön säädöksissä on perinteisesti käsitelty omana ryhmänä pienimuotoista rannikkokalastusta harjoittavia kalastusaluksia. Näin tehdään myös Euroopan kalatalousrahastosta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1198/2006. Pienimuotoista rannikkokalastusta harjoittavilla aluksilla tarkoitetaan näissä säädöksissä alle 12-metrisiä aluksia, joilla ei käytetä vedettäviä pyydyksiä.

Jaottelulla rannikkoaluksiin ja avomerialuksiin ei olisi vaikutusta alusten oikeuteen käyttää pyydyksiä. Nykyisessä pienimuotoisen rannikkokalastuksen alusryhmässä ei saa käyttää vedettäviä pyydyksiä. Kohdelajirajoituksia ei myöskään esitetä lakiin otettavaksi.

Kalastusaluksen ryhmittely rannikko- ja avomerialuksiin perustuu alusten teknisiin ominaisuuksiin ja eroavaisuuksiin niiden har-

joittamassa kalastuksessa. Rannikkoalusten harjoittama pyynti on pienimuotoista ja usein paikallista, kun taas avomerialukset liikkuvat laajoilla alueilla kalastamassa kiintiöityjä kalakantoja ja pyrkivät keräämään mahdollisimman suuria saaliita yhtä kalastusmatkaa kohden. Käytännössä alle 12-metrinen alusten koneteho ei yleensä riitä edes keskisuuren troolin vetämiseen, eikä aluksilla voida käsitellä tehokkaita trooleja tai suuria saaliita.

Vesiviljelyalusten rekisteröiminen kalastusalusrekisteriin on säädetty pakolliseksi yhteisön kalastuspolitiikka-asetuksessa. Vesiviljelyaluksia ei lasketa mukaan jäsenvaltion kokonaiskalastuskapasiteettiin. Vesiviljelyaluksia ei ole tähän mennessä rekisteröity kalastusalusrekisteriin, eikä rekisteröintivelvollisuudesta odoteta jatkossakaan seuraavan monia rekisteröintihakemuksia. Lausunkierroksella Suomen Kalankasvattajaliitto ry kuitenkin ilmoitti, että Suomessa olisi noin 100–150 yksinomaan vesiviljelyssä käytettävää alusta.

Alusryhmän rekisteritilan enimmäiskoko

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että valtioneuvoston asetuksella säädetään avomerialuksien ja rannikkoalusten ryhmille suurimmat mahdolliset rekisteritilat vetoisuutena ja konetehona ilmaistuna. Asetusta säädettyä tulisi ottaa huomioon kestäväälle kalastukselle asetetut vaatimukset sekä kalavarojen ja kalastuskapasiteetin välinen tasapaino. Yhteisen kalastuspolitiikan periaatteiden mukaisesti tavoitteena tulisi pitää Suomen kalastuskapasiteetin ja kalastusmahdollisuuksien keskinäisen vakaan ja kestävä tasapainon saavuttamista ja ylläpitämistä.

Yhteisen kalastuspolitiikan tavoite on kalastuspolitiikka-asetuksen 2 artiklan mukaisesti varmistaa "elollisten vesiluonnonvarojen hyödyntäminen, joka luo talouden, ympäristön ja sosiaalisten tekijöiden osalta kestävä olosuhteet". "Sen (yhteisen kalastuspolitiikan) tavoitteena on edistää taloudellisesti kannattavalla ja kilpailukykyisellä kalastus- ja vesiviljelyalalla harjoitettavaa tehokasta kalastustoimintaa tarjoamalla kohtuullinen elintaso niille, jotka ovat riippuvaisia kalastustoiminnasta, ja ottamalla huomioon kuluttajien edut." Kalastuspolitiikka-asetuksen 11

artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava laivastojensa kalastuskapasiteetin mukauttamistoimenpiteitä vakaan ja kestävä tasapainon saavuttamiseksi kalastuskapasiteettiinsa ja kalastusmahdollisuuksiensa välillä.

Kalastusalusrekisteriin 3 päivänä tammi-kuuta 2008 rekisteröitynä olleiden kalastusalusien yhteinen kapasiteetti vastasi 14 942 bruttotonnia ja 156 131 kilowattia. Varattua rekisteritilaa oli 587,25 bruttotonnia ja 3 093,18 kilowattia ja vapaata rekisteritilaa 1 309 bruttotonnia ja 10 318 kilowattia. Vaikka Suomelle sallittu kokonaiskalastuskapasiteetti ja kalastusrekisterissä oleva vapaa rekisteritila mahdollistaisi suurtenkin kalastusalusien rekisteröimisen, on sujuvan rekisteröinnin ja kalastusmahdollisuuksien riittävyyden takaamiseksi tarpeellista erottaa rannikkoalusten ja avomerialusten rekisteritilat toisistaan ja sitoa kalastusalusien rekisteröintiedellytykset alusryhmän käytettävissä oleviin kalastusmahdollisuuksiin. Lisäksi on huomattava, että jos vetoisuudeltaan suuret avomerialukset rekisteröitäisiin samaan rekisteritilaan kuin 1-5 bruttotonnin vetoiset rannikkoalukset, niin vapaata rekisteritilaa jonottava avomerialus estäisi pienempien alusten rekisteröinnin, vaikka pienten alusten vaatima vapaa tila rekisterissä olisikin.

Valtioneuvoston asetusta säädettyä voidaan ottaa huomioon sekä yhteisön vahvistamat että kansalliset kalastusrajoitukset ja silakka- ja kilohailikantojen Suomelle vahvistettujen suurimpien sallittujen saaliskiintiöiden riittävyys koko vuoden kalastukseen. Tulevaa tilannetta arvioitaessa apuna voitaisiin käyttää Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) tieteellisiä suosituksia kalakantojen tilasta ja rekisterissä olevien sekä kalastamattomien että aktiivisessa käytössä olevien alusten lukumäärää. Vuosina 2001–2005 Euroopan yhteisössä vahvistettiin Suomelle silakalle ja kilohailille niin alhaiset saaliskiintiöt, että ne eivät olisi riittäneet ympärivuotiseen rajoittamattomaan kalastukseen, joten silakan ja kilohailin troolikalastusta jouduttiin rajoittamaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla. Rajoituksilla pyrittiin varmistamaan elintarvikkeeksi käytettävän silakan riittävyys jalostusteollisuuden ympärivuotiseen käyttöön. Kiintiöiden täyt-

tymisen estämiseksi silakan ja kilohailin rehu- kalastusta rajoitettiin enemmän kuin elin- tarvikkeeksi pyyntiä. Vuosina 2004—2005 romutettiin kalastuskapasiteetin alentamiseksi julkisella tuella yhteensä 15 alusta, joista 13 oli pelagisia troolareita.

Rekisteröintimenettely

Lakiehdotuksessa pyritään luomaan edellytykset mahdollisimman tasapuoliselle ja sujuvalle rekisteröintimenettelylle. Perustuslakivaliokunnan kannanottojen mukaan laissa säädettyjen elinkeinon rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Sen lisäksi rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten, tulee ilmetä laista. Luvan edellytyksiä ja pysyvyyttä koskevien säännösten tulee antaa riittävä ennustettavuus viranomaistoiminnasta (PeVL 8/2006).

Aluksen rekisteröimisen edellytykset liittyisivät alukseen, sillä harjoitettavaan kalastukseen ja käytettävissä olevaan rekisteritilaan. Aluksen tulisi olla suomalainen ja kiintiöityjen kalalajien kalastuksella tulisi olla riittävä taloudellinen yhteys suomalaiseen kalastuselinkeinoon.

Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1139/1994) 4 a § sisältää säännöksen riittävästä taloudellisesta yhteydestä Suomen kiintiötä kalastavien kalastusalusten ja Suomen kalastuselinkeinoon välillä. Lainkohdan mukaan kalastuksella on riittävä taloudellinen yhteys suomalaiseen kalastuselinkeinoon, jos vähintään puolet sen vuotuisesta saaliista, laskettuna saaliin kokonaisarvosta, puretaan suomalaiseen satamaan, tai vähintään puolet sen vuosittaisista kalastusmatkoista tehdään suomalaisesta satamasta, taikka vähintään puolet aluksen miehistöstä on Suomen kansalaisia tai muiden Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisia, joiden vakinainen asuinpaikka on Suomessa. Rekisteriviranomainen voi ottaa huomioon muitakin rekisteröitävän tai rekisterissä olevan aluksen omistajan esittämiä seikkoja, jotka osoittavat, että aluksen harjoittamalla kalastuksella on riittävä taloudellinen yhteys suomalaiseen kalastuselinkeinoon. Ahvenanmaa on ottanut omaan lainsäädäntöönsä vastaavan sisältöisen säännöksen.

Säännös liittyy kiinteästi kalastusalusten rekisteröimistä ja rekisteristä poistamista koskeviin edellytyksiin, joten sen siirtäminen Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetusta laista meri- alueiden kalastusalusrekisteriä koskevaan lakiin on perusteltua. Samalla säännös kumotaisiin Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetusta laista.

Alukset rekisteröitäisiin siinä järjestyksessä kun hakemukset olisivat saapuneet työ- ja elinkeinokeskuksiin. Lakiehdotuksessa säilytetään nykyinen käytäntö, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön täytyy vahvistaa rekisteritilan riittävyys ennen kuin työ- ja elinkeinokeskus voi tehdä rekisteröintipäätöksen. Suomen kalastuslaivaston ja kalastuskapasiteetin pienen koon takia ei ole tarkoituksenmukaista jakaa rekisteritilan hallinnointia eri työ- ja elinkeinokeskuksille. Koko maan pitäminen yhtenä rekisteritila-alueena takaa kaikille samaan alusryhmään kuuluville aluksille niiden rekisteröintipaikkaan katsomatta yhtäläiset mahdollisuudet Suomen kokonaiskalastuskapasiteetin hyödyntämiseen. Maa- ja metsätalousministeriö yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta huolehtivana viranomaisena vastaa Euroopan yhteisölle siitä, että suurinta sallittua kokonaiskalastuskapasiteettia ei missään olosuhteissa ylitetä.

Nykyisestä troolareiden segmentistä ei poistu juuri lainkaan kalastuskapasiteettia. Aluksia poistetaan ainoastaan uusien troolareiden rekisteröimiseksi. Oletettavasti tilanne jatkuisi samanlaisena lakiehdotuksen hyväksymisen jälkeenkin. Hakemuksia troolareiden rekisteröimiseksi saapuu kuitenkin työ- ja elinkeinokeskuksiin vuosittain 10—20 kappaletta. Käytännössä hakemukset on hylätty puuttuvan rekisteritilan takia tai koska segmentissä on katsottu olevan ylikapasiteettia suhteessa käytettävissä oleviin kalastusmahdollisuuksiin. Hylättyjä hakemuksia ei ole ollut mahdollista jättää odottamaan vapautuvaa rekisteritilaa.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan, että sen jälkeen kun hakija on saanut rekisteritilan puutteella perustellun kielteisen päätöksen hakemukseensa, hakemus jäisi hakijan niin halutessa odottamaan rekisteritilan vapautumista

vuoden ajaksi. Hakija voisi kirjallisesti pyytää ajan pidentämistä enintään vuodella.

Rekisteröintijärjestyksessä ensimmäisenä oleva rekisteröitäisiin heti, kun vapaata rekisteritilaa on syntynyt aluksen tarvitsema määrä. Vapaata rekisteritilaa muodostuisi joko edellä selostetulla valtioneuvoston asetuksella toteutettavalla kokonaiskapasiteetin uusjalla tai poistettaessa aluksia kyseisestä alusryhmästä. Käytännössä aikaa hakemuksen jättämisestä rekisteriluvan saamiseen voisi kulua hyvinkin paljon, jolloin hakemuksen jättäjän toimintasuunnitelmat saattavat muuttua useaan kertaan. Puutteistaan huolimatta ehdotettu menettely olisi hallintotoiminnan ennustettavuuden ja hakijoiden tasapuolisen kohtelun kannalta parannus nykytilaan verrattuna, sillä nykyisessä käytännössä vapautuva rekisteritila menisi sille, joka osaisi hakea rekisteröintiä juuri oikealla hetkellä rekisteritilan vapautuessa.

Yhtenä vaihtoehtona avomerialusten rekisteröinnissä pohdittiin vapaan rekisteritilan julistamista haettavaksi ja tilan jakamista joko hakijoiden tai alusten ominaisuuksien perusteella. Hakijaan tai alukseen liittyvän ominaisuuden, kuten esimerkiksi hakijan iän tai aluksen polttoainetaloudellisuuden, käyttäminen jakoperusteena lisäisi viranomaisten työtä ja antaisi heille paljon harkintavaltaa. Menettely saattaisi olla myös ongelmallinen hakijoiden yhdenvertaisuuden ja tasapuolisen kohtelun kannalta. Tavoiteltu vaikutuskin voisi jäädä saamatta, koska esimerkiksi nuorelle kalastajalle rekisteröity alus saattaisi vaihtaa omistajaa heti rekisteröinnin jälkeen. Avomerialuksien omistajat ovat nykyään Suomessakin usein osakeyhtiöitä tai kommandiittiyhtiöitä, joiden kohdalla omistajien henkilökohtaisten ominaisuuksien vertailu olisi johtanut elinkeinotoiminnan kannattavuuden vertailuun. Tällöin oltaisiin jo kaukana elinkeinonvapaudesta.

Toisena vaihtoehtona harkittiin rekisteritilan jakamista kaikille hakijoille hakijoiden lukumäärän suhteessa. Tämän vaihtoehdon huonoja puolia olisi rekisteritilan mahdollinen pirstoutuminen niin pieniin yksiköihin, että niillä ei olisi hakijoille juurikaan merkitystä alusta rekisteröitäessä. Hallinnollisesti rekisteritilan seuranta monimutkaistuisi ja vaatisi nykyistä enemmän resursseja.

Euroopan yhteisön kalastusalusrekisterisäädökset säätelevät kalastusaluksia, ja ainoastaan aluksiin sidottu kalastuskapasiteetti ilmoitetaan komissioon ja otetaan huomioon jäsenvaltion kalastuskapasiteettia arvioitaessa. Jäsenvaltion oman kalastusalusrekisterin hallinnoinnin kannalta hakijoille myönnetty rekisteritilat ovat kuitenkin varattua kalastuskapasiteettia, ja rekisterinpitäjä on sidottu antamaansa rekisteröintilupaun. Koska yhteisön säädökset säätelevät vain kalastusalusta ja siihen sidottua kalastuskapasiteettia ja koska jäsenvaltioiden kokonaiskalastuskapasiteetit määritellään yhteisön säädöksillä, rekisteritilaa ei esitetä jaettavaksi kalastusalusta pienempiin yksiköihin muutoin kuin poikkeuksellisesti rekisteröintiluvan yhteydessä.

Kalastusaluksen rekisteröintilupa

Pienimuotoisessa rannikkokalastuksessa käytettävien vanhojen ja käytettyjen kalastusaluksen hinnat vaihtelevat 4 000 ja 5 000 euron ja avomerikalastukseen soveltuvien suurempien aluksien 1 300 ja 1 500 euron välillä bruttotonnilta. Huonokuntoiset, ilmeisesti "tonnistokaupassa" myydyt alukset ovat maksaneet 300 ja 1000 euron välillä bruttotonnilta. Aluksen hankkiminen on niin suuri investointi, että kalastusaluksen ostaja haluaa yleensä olla varma, että hän saa aluksen myös rekisteröidyksi kalastusalusrekisteriin. Lakiin ehdotetaan otettavaksi mahdollisuus hakea rekisteröintilupaa hankittavalle alukselle tai jo rekisteröidyn kalastusaluksen kalastuskapasiteetin lisäämiselle. Rekisterinpitäjä myöntäisi luvan yhdeksi vuodeksi ja erityisistä syistä voisi pidentää luvan voimassa oloa enintään yhdellä vuodella.

Rekisteröintilupa antaa luvan saajalle oikeuden saada tiettyyn alusryhmään kuuluva ja kalastuskapasiteetiltaan enintään tietyn kokoinen kalastusalus rekisteröidyksi. Luvan myöntämismenettely maa- ja metsätalousministeriöltä saatavine vahvistuksineen vastaisi soveltuvin osin varsinaista rekisteröintimenettelyä. Lupa myönnettäisiin nimetylle luonnolliselle tai oikeushenkilölle, eikä se olisi siirtokelpoinen.

Rekisteröintilupa myönnettäisiin myös silloin kun kalastusaluksen omistaja alusta rekisteristä poistaessaan haluaa säilyttää aluk-

sen rekisteritilan itsellään toisen kalastusalueen rekisteröintiä tai rekisteröidyn alueen kalastuskapasiteetin lisäämistä varten. Tähänkin rekisteröintilupa sovellettaisiin edellä mainittua yhden plus yhden vuoden säännöstä, eikä tämäkään lupa olisi siirtokeuhkoinen. Jos siirto mahdollistettaisiin, aluksia todennäköisesti poistettaisiin enenevässä määrin kalastusaluerekisteristä ja muutettaisiin rekisteröintiluviksi, joilla käytäisiin kauppaa. Rekisterin hallinnointi kävisi entistä työläemmäksi, koska rekisterin luotettavuuden takaamiseksi jokainen siirto olisi rekisteröitävä. Kalastusaluerekisteri on kuitenkin rekisteri, jota pidetään olemassa olevista, fyysisistä aluksista. Yhteisön säädöksetkin edellyttävät kalastuskapasiteetin sitomista kalastusalueeseen. Esityksen lähtökohta on, että pelkkien oikeuksien kirjaamisen rekisteriin tulee olla poikkeuksellista ja lyhytaikaista.

Kalastusaluerekisterin pitämällä halutaan varmistaa, että kalastusasioita hoitavien viranomaisten tiedossa ovat kaupalliseen kalastukseen kulloinkin käytettävissä olevat kalastusalueet, niiden kalastuskapasiteetit ja kalastustavat. Kalastuselinkeinon ohjaukseen ja tukipolitiikkaan liittyviä ratkaisuja tehtäessä päätöksentekijöiden on tiedettävä riittävän tarkasti, minkälaiset alukset hyödyntävät kalavarjoja lähitulevaisuudessa.

Aluksen poistaminen rekisteristä

Kalastusaluerekisteristä poistettua alusta ei enää saa käyttää kaupalliseen kalastukseen tai vesiviljelyyn. Koska vapaata rekisteritilaa koskevat vaatimukset eivät rajoita vesiviljelyalueen rekisteröintiä, vesiviljelyalus voidaan helposti rekisteröidä uudelleen, jos se halutaan ottaa uudelleen käyttöön. Kalastusalueen kohdalla tilanne on toinen, jos vapaata rekisteritilaa ei enää ole.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista yksilön oikeusasemaan puuttuvana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin luvan epäämistä (PeVL 8/2006). Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rik-

komuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (PeVL 48/2005).

Esityksessä ehdotetaan, että rekisterinpitäjälle säädetään sekä velvollisuus että oikeus poistaa kalastusalue rekisteristä. Velvollisuus koskisi tilanteita, joissa alus ei enää täytä rekisteröimisedellytyksiä. Tällaisia tilanteita olisivat aluksen siirtyminen toisen valtion alaisuuteen tai rekisteröityminen toisen valtion kalastusaluerekisteriin. Jos aluksen harjoittamalla kalastuksella ei enää olisi riittävää taloudellista yhteyttä suomalaiseen kalastuselinkeinoon, rekisterinpitäjän tulisi poistaa alus rekisteristä. Tuhoutunut kalastusalue tulisi myös poistaa rekisteristä. Yhteisön säännöksissä on myös määräyksiä aluksen poistamisesta rekisteristä, jos aluksen kalastustoiminnan pysyväksi lopettamiseksi on myönnetty julkista tukea. Rekisterinpitäjällä olisi myös velvollisuus poistaa alus rekisteristä, jos omistaja kirjallisesti ilmoittaa haluavansa poistaa aluksen kalastusalue rekisteristä. Muualla lainsäädännössä saattaa myös olla säännöksiä, jotka rajoittavat omistajan määräysvaltaa alukseensa. Tällaisia säännöksiä on esimerkiksi ulosottolainsäädännössä.

Rekisterinpitäjälle ehdotetaan oikeutta poistaa rekisteristä kalastusalue, jos alus ei ole antanut saalisilmoituksia kuluvaan vuodenaikaan. Säännöksellä pyritään vähentämään rekisterissä olevien kaupallista kalastustoimintaa harjoittamattomien kalastusalueiden lukumäärää. Vuonna 2006 vähemmän kuin puolet rekisteröidyistä troolareista oli kalastuskäytössä. Poistamisoikeuden käyttö tulisi ajankohtaiseksi erityisesti tilanteissa, joissa aluksia ei rekisteritilan puuttumisen takia voitaisi rekisteröidä, vaikka Suomelle osoitetut kalastusmahdollisuudet sallisivat harjoitettua tehokkaamman kalastuksen.

Säännös mahdollistaisi rekisterin ajantasaistamisen poistamalla aluksia, jotka omistaja on unohtanut poistaa rekisteristä, vaikka on lopettanut ammattimaisen kalastuksen. Varsinkin pienimuotoisen rannikkokalastuksen alusegmentissä on tällä hetkellä tällaisia aluksia. Rekisterissä olevat passiiviset kalastusalueet vähentävät kalastusalue-

rekisterin käyttökelpoisuutta kalastusrajoitusten ja -tukien suunnittelussa.

Kolmen kalenterivuoden aikamäärän ottaminen lakiin parantaisi alusten omistajien oikeusturvaa, koska silloin olisi yleisesti tiedossa, kuinka kauan alusta voidaan pitää rekisterissä passiivisena. Yleisiä oikeusperiaatteita soveltaen ensimmäisenä tulisi poistaa ne alukset, joilla ei ole pisimpään aikaan harjoitettu kaupallista kalastusta. Tarkastelu tulisi ulottaa aina kaikkiin samassa alusryhmässä oleviin aluksiin riippumatta siitä, minkä työ- ja elinkeinokeskuksen alueelle ne on rekisteröity.

Poistamista ei ehdoteta säädettäväksi velvollisuudeksi, koska kalastusasioita hoitaville viranomaisille halutaan jättää harkintavaltaa. Jos kalastusalusrekisteriin merkittyjen alusten yhteinen kalastuskapasiteetti laskee kovin alas, on mahdollista, että seuraavan kerran suurimpia sallittuja kokonaiskalastuskapasiteetteja yhteisön tasolla määriteltäessä Suomi saattaisi menettää kaiken vapaata rekisteritilaa vastaavan kapasiteetin, kuten tapahtui joulukuun 31 päivänä 2002.

Tiedonsaanti ja tietojen luovuttaminen

Lakiehdotuksen mukaan tietoihin ja niiden luovuttamiseen sovelletaan ensisijassa kalastusalusrekisterilakia ja Euroopan yhteisön säädöksiä ja toissijaisesti viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja henkilötietolakia (523/1999).

Esitykseen ehdotetaan otettavaksi mahdollisuus saada rekisterin ylläpidon ja käyttötarkoituksen kannalta välttämättömiä tietoja muilta viranomaisilta. Tietoja tarvitaan väestö-, yritys-, yhteisötieto- ja alusrekisteriä pitäviltä viranomaisilta sekä rajatarkastus-, ulosotto- ja katsastusviranomaisilta. Julkisuus- ja henkilötietolainsäädännön mukaan henkilötiedot eivät sinänsä ole salaisia, mutta henkilö voi tietyin edellytyksin kieltää osoitetietojensa luovuttamisen. Lakiesityksessä on lähdetty siitä, että ei ole syytä rajoittaa tietojen luovuttamista julkisuuslakia ankarammilla säännöksillä. Esityksessä on päinvastoin julkisuuslakia laajemmin mahdollistettu henkilötietojen luovuttaminen jäljennöksinä, tulosteina tai sähköisesti laissa erikseen luetelluille tahoille ja tarkoitukseen. Kokemuk-

sen mukaan näillä tahoilla on tarve saada omistaja- ja haltijatietoja rekisteristä. Jokaisella olisi aluksen rekisteritunnuksen perusteella oikeus yksittäisluovutuksena saada jäljennöksenä, tulosteena tai sähköisesti tieto aluksen omistajasta ja haltijasta.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole sanottavia taloudellisia vaikutuksia valtion talouteen. Kalastusalus-ten rekisteröiminen on ollut maksutonta, eikä maksullisuuteen siirtymistä ehdoteta. Tarvittava rekisterijärjestelmä on olemassa, ja ehdotuksen edellyttämät lisäykset ja muutokset voidaan toteuttaa rekisterijärjestelmän muun kehittämisen ohessa. Vesiviljelyalusten pakollisen rekisteröinnin ei odoteta juurikaan lisäävän rekisterinpitäjien työtä.

Taloudellisten vaikutusten arvioidaan jäävän vähäisiksi kalastusalus-ten omistajille. Lailla sinänsä ei ole suoraa vaikutusta kalastus- alusten rekisteröintimahdollisuuksiin, koska enimmäiskoot alusryhmien rekisteritiloille ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Kun otetaan huomioon kestävä kalastuksen vaatimukset ja kalavarojen ja kalastuskapasiteetin välinen tasapaino, nykyisessä tilanteessa valtioneuvoston asetuksella vapaa rekisteritila todennäköisesti ohjattaisiin rannikkoaluksien rekisteröimiseen.

Uusien troolareiden rekisteröinti on käytännössä jo pitkän aikaa perustunut siihen, että hakija ensin poistaa rekisteristä siinä jo olevan aluksensa. Jos poistetun aluksen rekisteritila ei riitä uudelle alukselle, hakija joutuu hankkimaan puuttuvan rekisteritilan ostamalla rekisterissä olevan aluksen ja poistamalla sen rekisteristä.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan ainoastaan maa- ja metsätalousministeriö voi luovuttaa tietoja kalastusalusrekisteristä. Lakiehdotuksessa tietojenluovutus- oikeus on osittain laajennettu koskemaan myös työ- ja elinkeinokeskuksia. Muutos edellyttää työ- ja

elinkeinokeskusten asianomaisten virkamiesten koulutusta julkisuus- ja henkilörekisteriasioiden hoidossa.

4.3 Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole suoria ympäristövaikutuksia. Alusten rekisteröintivelvollisuus helpottaa ympäristöririkoksiin merellä syöllistyneiden jäljittämistä ja vaikuttaa sitä kautta ennalta ehkäisevästi. Hallituksen esitykseen sisältyvän mahdollisuuden säilyttää rekisteri-tila määräajan aluksen rekisteristä poistamisen jälkeenkin toivotaan kannustavan huonokuntoisten ja ympäristölle vaarallisten alusten romuttamiseen.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Lakiehdotuksen tavoite on saattaa kalastusalusten rekisteröintisäädöstö ja -käytäntö perustuslain edellyttämälle tasolle. Nykyiset säädökset eivät ole riittäviä erityisesti tarkasteltaessa henkilötietojen suojaa ja elinkeinonvapautta. Ehdotetun lain uskotaan edistävän näiden perusoikeuksien sekä perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuuden perusoikeuden toteutumista.

Pienimuotoista rannikkokalastusta harjoitetaan usein sivutoimisena maanviljelyksen ja muiden rannikko- ja saaristoalueilla harjoitettavien elinkeinojen ohessa. Ehdotukseen sisältyvällä alusryhmäjoella pyritään turvaamaan pienimuotoista rannikkokalastusta harjoittavien kalastusalusten rekisteröimismahdollisuudet. Tätä kautta ehdotuksella saattaa olla myönteisiä vaikutuksia rannikkoalueiden yhteisöille.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Lakiehdotus on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä. Esitys on ollut valmistelun aikana epävirallisella lausuntokierroksella kalatalousasioita hoitavissa työ- ja elinkeinokeskuksissa ja kaikissa valtakunnallisissa elinkeinokalatalouteen liittyvissä järjestöissä.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, ympäristöministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosastolta, maa- ja metsätalousministeriön elintarvike- ja terveysosastolta, Ahvenenmaan maakunnan hallitukselta, Tullihallituksen verotusosastolta, Merenkululaitokselta, Tietosuojavaltuutetun toimistolta, Rajavartiolaitokselta, Työ- ja elinkeinokeskusten kalatalousyksiköiltä, Maaseutuelinkeinojen valituslautakunnalta, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta, Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskukselta (Tike), Elintarviketurvallisuusvirasto Eviralta, Etelä-Suomen kalastusvakuutusyhdistykseltä, Nylands fiskeriförsäkringsföreningiltä, Pohjanmaan kalastusvakuutusyhdistykseltä, Satakunnan kalastusvakuutusyhdistykseltä, Åbolands fiskeriförsäkringsföreningiltä, Österbottens fiskeriförsäkringsföreningiltä, Kalatalouden Keskusliitto ry:ltä, Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:ltä, Suomen Kalankasvattajaliitto ry:ltä, Suomen Kalakauppiasliitto ry:ltä, Elintarviketeollisuusliitto ry:n Kalateollisuusyhdistykseltä, Pro Kala ry:ltä ja Suomen sisävesiammattikalastajat ry:ltä. Yhteenvedo lausunnoista on maa- ja metsätalousministeriössä.

Esitysluonnos sai yleisesti ottaen hyvän vastaanoton. Säädetäväksi esitettävää lakia pidettiin tarpeellisena ja sen nähtiin takaavan alan toimijoiden yhdenvertaisen kohtelun ja parantavan kalastusalusten omistajien ja haltijoiden oikeusturvaa. Toisaalta vapaan rekisteritilan jako jonotussysteemillä ja tarvittaessa arvalla herätti myös odotettua kritiikkiä. Rekisteritilan jakamisen tarpeellisuutta rannikkoalusten ja avomerialusten kesken ei kyseenalaistettu yhdessäkään lausunnossa.

Oikeusministeriön huomiot, jotka koskivat tietojen saamista ja luovutusta käsitteleviä pykälä ja rangaistuspykälää on otettu huomioon hallituksen esityksessä. Myös muut lausunnot on mahdollisuuksien mukaan huomioitu hallituksen esityksessä. Luonnos on muutosten jälkeen lähetetty uudelleen

kommentoitavaksi niille lausunnonantajille, joita muutokset erityisesti koskivat.

Kalatalouden Keskusliitto toivoi tarkempaa ohjeistusta siitä, mikä luetaan kaupalliseksi kalastukseksi merellä. Myös Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry katsoi, että ehdotuksen suhde ammattikalastajamäärittelmään ja ammattikalastajarekisteriin tulisi selventää. Selventäminen tulisi tehdä viimeistään kalastuslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Kalatalouden Keskusliitto piti rekisteröintilupien myöntämistä hakemusten saapumisjärjestyksessä tasapuolisena hakijoita kohtaan, mutta esitti varmuuden vuoksi jonottamisen tai keinottelumielessä jonottamisen estämiseksi rekisteritilan jonotuksen edellytykseksi esimerkiksi yrityskohtaiseen kehittämissuunnitelmaan perustuvaa todellista tarvetta uusia aluskalustoa. Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry katsoi, että rekisteröintilupien myöntämiselle ja kalastusalusten rekisteröinnille ehdotettu menettely voi lopputulokseltaan olla liian sattumanvarainen, eikä vastaa liiton käsitystä elinkeinon johdonmukaisesta kehittämisestä. Liitto huomautti, että koska monet aktiiviset yritykset ovat ostaneet kapasiteetin vapailta markkinoilta rahalta, kapasiteetin jakaminen arpomalla vääristäisi kilpailutilanteen. Avomerikalastuksen osalta tulisi harkita tarjousmenettelyä, jossa mahdollinen vapaa kapasiteetti tarjotaan kerran vuodessa halukkaille tarjoajille. Kapasiteetti myönnettäisiin eniten tarjoaville, mutta myönnössä asetettaisiin hakija-/aluskohtainen katto. Hakijan tarjoukseen tulisi sisältyä suunnitelma kyseisen yrityksen

kehittämiseksi ja haetun kapasiteetin käytölle. Myös Pohjanmaan TE-keskus kannatti kapasiteetin jakoa tarjousmenettelyllä.

Lakia valmisteltaessa on lähdetty siitä, että ei ole tarkoituksenmukaista jakaa vapaata rekisteritilaa tarjousmenettelyllä eniten tarjoaville. Tarjousmenettely asettaisi elinkeinonharjoittajat eriarvoiseen asemaan. Alusten rekisteröinti on tähän asti tapahtunut täysin maksutta, koska on katsottu, että kaikki pakolliset maksut heikentävät kalastuksen harjoittamisedellytyksiä. Troolareiden omistajat ovat itse siirtyneet "tonnistokauppaan". Kaikki käytössä oleva rekisteritila on alun perin jaettu aluksien omistajille ilmaiseksi. Rekisteritilan jakaminen maksua vastaan loisi myös oletuksen kapasiteetin omistuksenkaltaisesta hallinnasta, ja tekisi siten entistä vaikeammaksi alusten rekisteristä poistamisen pakkotoimenpitein tai kapasiteetin siirtojen kieltämisen. Kehittämissuunnitelmien vaatiminen ja niiden arviointi taas puolestaan lisäisi hallinnon työtaakkaa ja harkintavaltaa ja monimutkaistaisi lupamenettelyä. Kehittämissuunnitelmien toteutumista tulisi myös seurata ja reagoida niiden noudattamatta jättämissiin.

Hallituksen esityksessä on pyritty mahdollisimman sidottuun harkintaan ja hakijoiden objektiiviseen kohteluun. Yksittäisiä elinkeinonharjoittajia ei haluta asettaa vertailutilanteeseen, vaan (hallinnollispoliittinen) harkinta ja elinkeinon ohjailu toteutetaan säädettäessä rekisteritilan jakamisesta alusryhmien kesken. Elinkeinoon rakenteeseen voidaan myös vaikuttaa rakennepoliittisin tukivälinein.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Ehdotettua lakia sovellettaisiin suomalaisiin kalastusaluksiin ja vesiviljelyaluksiin, joita käytetään merialueilla. Pykälästä selviää ehdotetun lain normi-

hierarkkinen asema Euroopan yhteisön yhteistä kalastuspolitiikkaa koskeviin asetuksiin nähden. Elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2371/2002, jäljempänä yhteisön kalastuspolitiikka-asetus, artikkelissa 15 kukin jäsenvaltio velvoitetaan pitä-

mään lippunsa alla purjehtivista yhteisön kalastusaluksista rekisteriä. Yhteisön kalastuslaivastorekisteristä annetun komission asetuksen (EY) N:o 26/2004, jäljempänä yhteisön kalastuslaivastorekisteriasetus, artiklassa 2 todetaan, että rekisteriä pidetään myös aluksista, joita käytetään yksinomaan vesiviljelyssä.

2 §. Rekisterin käyttötarkoitus. Pykälästä ilmenee, että rekisteriä käytetään ensisijaisesti Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanoon liittyvien tehtävien hoitamiseen ja toissijaisesti kansallisiin tarpeisiin.

Yhteisen kalastuspolitiikan mukainen kalastuksenvalvonta perustuu kalastusalusrekisterissä olevien tietojen hyväksi käyttämiseen. Kalastuskiintiötä seurataan kalastusaluskohtaisesti alusten päälliköiden pitämien aluspäiväkirjojen ja saaliita koskevien purkuilmoitusten perusteella jäsenvaltioiden kalansaalitietojen kirjaamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun komission asetuksen (ETY) N:o 2807/83 ja yhteiseen kalastuspolitiikkaan sovellettavasta valvontajärjestelmästä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2847/93 mukaisesti. Myös yhteisön säännöksiin mukaiset erityiskalastusluvut, kuten esimerkiksi turskan kalastuksen luvat, ovat kalastusaluskohtaisia. Pyyntiponnistuksen laskenta pohjautuu kalastusalusien kalastuspäiviin ja koneetehoon ja kalastuskapasiteetin seuranta alusten vetoisuutta ja koneetehoa koskeviin tietoihin.

Kalastusalusrekisterin tietoja käytetään myös Euroopan yhteisön niin sanottujen tiedonkeruuasetusten velvoitteiden täyttämiseksi. Tiedonkeruuasetuksia ovat neuvoston asetus (EY) N:o 199/2008 kalatalousalan tietojen keruuta, hallintaa ja käyttöä koskevista yhteisön puitteista sekä yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevien tieteellisten lausuntojen tukemisesta ja komission asetus (EY) N:o 665/2008 kalatalousalan tietojen keruuta, hallintaa ja käyttöä koskevista yhteisön puitteista sekä yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevien tieteellisten lausuntojen tukemisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 199/2008 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä.

Tilastotietojen keräämistä koskevien asetusten, kuten neuvoston asetuksen (ETY) N:o

3880/91 Koillis-Atlantilla kalastavien jäsenvaltioiden saaliiden määriä koskevien tietojen toimittamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1921/2006 jäsenvaltioissa tapahtuvaa kalastustuotteiden maahantuontia koskevien tilastotietojen toimittamisesta ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1382/91 kumoamisesta, soveltaminen edellyttää myös kalastusaluksia koskevien rekisteritietojen saamista. Edellä mainittujen tiedonkeruu- ja tilastoasetuksien toimeenpanosta Suomessa huolehtii Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.

Kansallisia tarpeita varten kalastusalusrekisterissä olevia tietoja käyttävät muun muassa Tilastokeskus Suomen kasvihuonekaasupäästöjen laskemiseen, ulosottoviranomaiset ulosotto selvityksiin ja ulosottoasioiden täytäntöönpanoa varten, tulliviranomaiset valvontatehtäviinsä ja polttoaineen veronpääntuloshakemusten käsittelyyn, Onnettomuustutkintakeskus onnettomuustutkintaan sekä rajavartiolaitos kalastuksen valvontaan, rajaturvallisuuden ylläpitämiseen ja öljynpäästömaksututkintaan. Vesiliikenteen valvontaviranomaiset käyttävät merialueiden kalastusalusrekisterissä olevia tietoja valvonta- ja pelastustoiminnan tukemiseksi.

3 §. Määritelmät. Yhteisön kalastuspolitiikka-asetuksen 3 artiklan määritelmän mukaan kalastusaluksella tarkoitetaan alusta, joka on varustettu elollisten vesiluonnonvarojen kaupallista hyödyntämistä varten. Elollisilla vesiluonnonvaroilla kyseisen artiklan määritelmässä taas tarkoitetaan "käytettävissä ja saatavilla olevia elollisia merellisiä luonnonvaroja, myös anadromisia ja katadromisia lajeja sinä aikana kun ne elävät meressä". Suomessa pienimuotoista rannikkokalastusta voidaan harjoittaa myös aluksilla, joissa ei ole kiinteitä, kalastukseen tarkoitettuja varusteita. Myös tällaisten alusten rekisteröiminen merialueiden kalastusalusrekisteriin on pakollista.

Yhteisön asetuksissa jäsenvaltiot velvoitetaan pitämään lippunsa alla purjehtivista kalastusaluksista rekisteriä. Alusten kansallisuudesta on säännös Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksen (SopS 84/94) 91 artiklassa. Artiklan mukaan jokaisen valtion tulee määrätä ne ehdot, joilla alukset saavat sen kansallisuuden, joilla ne

rekisteröidään sen alueella ja joilla niillä on oikeus käyttää sen lippua. Aluksilla on sen valtion kansallisuus, jonka lippua niillä on oikeus käyttää. Valtion ja aluksen välillä tulee olla todellinen yhteys. Suomessa alusten kansallisuutta koskevat ehdot on säädetty merilain (674/1994) 1 luvun 1 §:ssä ja asetuksessa merilain 1 luvun 1 §:n soveltamisesta.

Aluksen kansallisuus tulee todetuksi samalla kun alus rekisteröidään Merenkululaitoksen pitämään alusrekisteriin. Kalastusalukset, joiden pituus on vähintään 15 metriä, on rekisteröitävä alusrekisteriin. Vähintään 10 metriä pitkät kalastusalukset taas voidaan omistajan pyynnöstä rekisteröidä alusrekisteriin. Niiden kalastusalusten kansallisuuden, joita ei merkitä alusrekisteriin, toteavat merilain 1 luvun 1 §:n säännösten mukaisesti kalastusaluksen merialueiden kalastusalusrekisteriin rekisteröivä viranomainen ja merenkulkuasioista vastaavana ministeriönä liikenne- ja viestintäministeriö siten, että pykälän 1 momenttia sovellettaessa harkinnan suorittaa rekisteröivä viranomainen ja 2, 3 ja 5 momenttia sovellettaessa liikenne- ja viestintäministeriö.

Kaupallinen kalastus on kalastusta myyntitarkoituksessa tai kalastusta, jossa saalis tai osa siitä joka tapauksessa päättyy myyntiin. Myyntitarkoitus ja myynti on tässä yhteydessä ymmärrettävä laajasti, saatu vastike voi olla muutakin kuin rahaa.

Aluksen kokonaispituus määritellään kalastusalusten ominaisuuksista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2930/86 2 artiklan 1 kohdassa pituudeksi, joka on keulan äärimmäisenä edessä olevasta pisteestä perän äärimmäisenä takana olevaan pisteeseen vedetyn suoran pituus. Pituus mitataan metreissä kahden desimaalin tarkkuudella.

Rekisteritila määritellään kalastuskapasiteettina. Suomen kalastuskapasiteetin viitetaso vahvistettiin neuvoston asetuksen (EY) N:o 2371/2002 III luvussa määritellyn yhteisön laivastopolitiikan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1438/2003. Yhteisön kalastuspolitiikka-asetuksessa säädetystä lisäys- ja poistojärjestelmästä kuitenkin seuraa, että Suomen suurin sallittu kalastuskapasiteetti on tätä viitetasoa pienempi.

Lisäksi edellä mainittujen neuvoston ja komission asetusten säännöksistä seuraa, että suurimman sallitun kapasiteetin taso ei ole muuttumaton, vaan se voi vaihdella esimerkiksi julkisella tuella tehtävien alusten romutusten vuoksi ja rekisteriin jälkikäteen tehtävien korjausten takia.

Rekisteröintiluvan ja rekisteröinnin määritelmillä pyritään selventämään sitä, että rekisteröintitapahtumalla tarkoitetaan ainoastaan aluksen merkitsemistä ensimmäistä kertaa alusryhmäänsä vastaavaan rekisteritilaan rekisterissä. Aluksen omistajanvaihdosta koskevien tietojen tai aluksen muuttuneiden kotipaikkatietojen merkitseminen ei ole rekisteröintiä, vaikka muuttuneiden omistaja- ja osoitetietojen ilmoittaminen rekisterinpitäjälle on pakollista 19 §:n nojalla. Rekisteröintiä edellyttävät kaikki sellaiset toimenpiteet, jotka lisäävät kalastusaluksen kalastuskapasiteettia. Kalastusaluksen kapasiteetin pienenemisestä ilmoitetaan 19 §:n nojalla samoin kuin vesiviljelyaluksen kapasiteetin lisäyksestä tai pienenemisestä.

4 §. Rekisterinpitäjät. Koska merialueiden kalastusalusrekisteri on ensisijaisesti tarkoitettu Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan valvonnassa käytettäväksi välineeksi, on tarkoituksenmukaista edelleen jatkaa voimassa olevaa käytäntöä, jonka mukaan rekisteriä pitävät samat rannikkoalueiden työ- ja elinkeinokeskukset, jotka valvovat yhteisen kalastuspolitiikan noudattamista toimialueillaan. Tämän takia ehdotetaan 1 momenttiin säännöstä, jonka perusteella rekisteriä pitäisivät maa- ja metsätalousministeriö ja ne työ- ja elinkeinokeskukset, joiden toimialue sijaitsee Itämeren rannikkoalueilla. Pykälän 2 momentissa valtuutettaisiin maa- ja metsätalousministeriö säätämään asetuksella rekisterinpitoon liittyviä tehtäviä jonkun tai joidenkin työ- ja elinkeinokeskusten tehtäväksi.

Työ- ja elinkeinoministeriön 29.12.2008 antaman määräyksen (4265/023/2008) perusteella Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinokeskus hoitaa kalatalouteen liittyviä tehtäviä Satakunnan työ- ja elinkeinokeskuksen alueella, Pohjanmaan työ- ja elinkeinokeskus Etelä-Pohjanmaan työ- ja elinkeinokeskuksen alueella ja Kainuun työ- ja elinkeino-

keskus Pohjois-Pohjanmaan työ- ja elinkeinokeskuksen alueella.

Pykälän 3 ja 4 momentissa lueteltaisiin rekisterinpitäjien tehtävät. Vaikka rekisteri on valtakunnallinen, rekisterinpitäjillä olisi valtuudet rekisteröidä ja tehdä rekisterimerkintöjä ainoastaan omaan toimivaltaansa kuuluvia aluksia koskien. Säännös vastaisi nykyistä käytäntöä.

Maa- ja metsätalousministeriölle kuuluu Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1139/1994) yleinen täytäntöönpano. Maa- ja metsätalousministeriö on myös edellä mainitun lain nojalla Euroopan yhteisön yhteisestä kalastuspolitiikasta annetuissa yhteisön säädöksissä ja päätöksissä tarkoitettu jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen. Yhteisön kalastuspolitiikka-asetuksen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, etteivät ne ylitä kalastuskapasiteetilleen asetettuja viitetasoja ja että ne noudattavat lisäys- ja poistojärjestelmää. Maa- ja metsätalousministeriö ilmoittaa yhteisön kalastuslaivastorekisteristä annetun komission asetuksen (EY) N:o 26/2004 mukaisesti neljä kertaa vuodessa rekisterissä olevia aluksia koskevat tiedot Euroopan yhteisön komissiolle. Koska Suomen kalastuskapasiteetin hallinnointi jo näiden säännösten nojalla kuuluu maa- ja metsätalousministeriön tehtäviin, esitetään lakiin ottavaksi selventävä säännös ministeriön rekisteritilan hallinnointioikeuksista. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa myös rekisterin teknisen sovelluksen toimivuudesta ja teknisestä tietosuojasta.

2 luku. Rekisteröintimenettely

5 §. Toimivaltainen rekisterinpitäjä. Toimivaltainen rekisterinpitäjä määräytyisi aluksen omistajan kotikunnan mukaan. Suurin osa rekisteröityjen alusten omistajista asuu Pohjanlahden, Saaristomeren tai Suomenlahden rannikkoalueilla. Aluksen omistajan kotikunta voi kuitenkin olla muuallakin, joten lakiin on otettava säännös näiden tilanteiden varalta. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka perusteella aluksen omistaja voisi tällaisissa tilanteissa itse valita rekisterinpitäjien joukosta toimivaltaisen rekisterinpitäjän.

Rannikon työ- ja elinkeinokeskuksissa alusten rekisteröintejä hoitavat käytännössä samat virkamiehet, jotka valvovat yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan noudattamista työ- ja elinkeinokeskuksen kalatalousyksikön toimialueella. Paikallistuntemuksen takia heillä on hyvät mahdollisuudet huolehtia siitä, että rekisteritiedot pysyvät ajantasaisina.

6 §. Alusten ryhmittely. Alukset rekisteröitäisiin kolmeen eri alusryhmään: rannikkoaluksiin, avomerialuksiin tai vesiviljelyaluksiin. Yhteisön kalastuslaivastorekisteristä annetun komission asetuksen (EY) N:o 26/2004 mukaan yksinomaan vesiviljelyssä käytettävät alukset tulee rekisteröidä omaksi ryhmäkseen, jolle annetaan koodi AQU. Yhteisön säädökset eivät velvoita seuraamaan vesiviljelyalusten kalastuskapasiteettia. Monivuotisiin laivasto-ohjelmiin ja MOOKoodistoon perustuvan segmenttijaon poistuttua yhteisön lainsäädännöstä jäsenvaltiot saavat itse päättää, minkälaisilla säännöksillä ne kalastusaluksensa ryhmittelevät ja kalastuskapasiteettiaan tältä osin mukauttavat.

Ehdotetulla kalastusalusten ryhmittelyllä pyritään luomaan selkeä järjestelmä, joka mahdollistaisi kalastuskapasiteetin sääntelyn ja toisi hallintotoimintaan lisää ennustettavuutta. Yksittäiselle kalastuselinkeinoon harjoittajalle ryhmittelyllä olisi merkitystä ainoastaan aluksia rekisteröitäessä. Ehdotuksessa lähdetään siitä, että kaikki kalastusalukset saisivat käyttää kaikkia laillisia pyydyksiä. Julkisella vallalla ei ole rekisteriä koskevien säännösten yhteydessä tarvetta säädellä pyydysten käyttöä eri alusryhmissä. Tosin pyydystyyppien käyttöä saatetaan rajoittaa yhteisön säännöksillä. Esimerkiksi turskan kalastukseen käytettäviä pyydyksiä ei saa käyttää kaikilla kalastusaluksilla.

Alusryhmien enimmäiskoko ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Enimmäiskoon sääntelyllä ohjataan kalastuselinkeinoon rakennetta, joten on perusteltua päättää asiasta valtioneuvoston yleisistunnossa eikä ministeriön asetuksella.

Suomen kalastusalusrekisterin enimmäiskoko muuttuu automaattisesti toisaalta julkisella tuella tapahtuvien romutusten ja toisaalta turvallisuuden, työolojen, hygienian, tuotteiden laadun, energiatehokkuuden tai pyyntikohteen valikoivuuden parantamiseksi teh-

tyjen alusten nykyaikaistamisten johdosta. Säännöstä asianomaisen alusryhmän rekisteritilan enimmäiskoosta on tällaisissa tilanteissa myös muutettava.

Edellä selostettuja tilanteita lukuun ottamatta alusryhmien rekisteritilasta säädettyä päätöksenteon pohjana olisivat Euroopan yhteisön kestävän kalastuksen periaatteet ja kalastusalusten kalastuskapasiteettien ja kalavarojen välinen tasapaino. Alusryhmän rekisteritilan pienentäminen ei saisi kuitenkaan johtaa tilanteeseen, jossa kalastusaluksia poistetaan rekisteristä muilla kuin esityksen 3 luvussa mainituilla perusteilla. Alusryhmien enimmäiskoosta säätämällä on tarkoitus säännellä kalastusalusrekisterissä mahdollisesti olevan vapaan rekisteritilan käyttöä. Jos yhteisön säädökset tulevaisuudessa tulevat edellyttämään kalastusalusten pakkopoistoa laajemmin kuin mihin 3 luvussa annetaan mahdollisuuksia, asiasta tulee säätää erikseen.

7 §. Rekisteröintivelvollisuus. Pykälän 1 ja 2 momentissa määriteltäisiin ne tilanteet, joissa edellytetään aluksen rekisteröintiä. Kaupalliseen kalastukseen merellä saadaan käyttää ainoastaan merialueiden kalastusalusrekisteriin merkittyjä kalastusaluksia. Sisävesien kalastusalusrekisteriin merkittyjä kalastusaluksia ei saa käyttää kaupalliseen kalastukseen merialueilla, vaan ne pitää rekisteröidä myös merialueiden kalastusalusrekisteriin, jos niillä halutaan kalastaa merellä. Sitä vastoin merialueiden kalastusalusrekisteriin rekisteröityjä aluksia voidaan käyttää kaupalliseen kalastukseen myös sisävesillä, koska sisävesialusten rekisteröiminen sisävesialueiden kalastusalusrekisteriin on nykysäännösten mukaan vapaaehtoista.

Jos rekisterissä olevan kalastusaluksen vetoisuutta tai konetehoa lisätään, lisäys on rekisteröitävä ennen kuin aluksen käyttöä kaupalliseen kalastukseen voidaan jatkaa. Säännös on välttämätön kalastuskapasiteetin ylitysten estämiseksi. Kalastusaluksen vetoisuuden ja konetehon vähennystä ei sen sijaan tarvitse rekisteröidä, mutta siitäkin pitää 19 §:n mukaisesti ilmoittaa rekisterinpitäjälle, jotta kalastusalusrekisteri kuvaisi luotettavasti laivaston todellista kalastuskapasiteettia ja rekisteritilan vaihteluita pystyttäisiin seuraamaan.

Vesiviljelyalus olisi rekisteröintivelvollisuuden piirissä, jos sitä käytetään yksinomaan vesiviljelyssä. Jos vesiviljelyaluksella vesiviljelyn lisäksi kalastetaan kaupallisesti, se pitää rekisteröidä kalastusaluksena siihen alusryhmään, johon se pituutensa perusteella sijoittuu. Vesiviljelyalusten rekisteröintivelvollisuus on säädetty Euroopan yhteisössä, jotta kaikki merellä jonkin tyyppistä elollisten vesiluonnonvarojen pyyntiä harjoittavat alukset olisivat rekisterissä, ja niiden toiminnan valvonta olisi siten helpompaa. Vesiviljelyalusten vetoisuuden tai konetehon lisäystä ei tarvitse rekisteröidä, koska alusten kapasiteettia ei ole rajoitettu. Vetoisuuden ja konetehon lisäykset ja vähennykset tulee kuitenkin 19 §:n mukaisesti ilmoittaa rekisterinpitäjälle.

8 §. Rekisteröinnin hakeminen. Pykälässä säädettäisiin siitä, kuka voi saada rekisteröinnin vireille ja minkälainen hakemusmenettely on. Aluksen rekisteröiminen on aluksen omistajan oikeus ja velvollisuus. Aluksen vuokrannut voi ainoastaan omistajan valtakirjalla hakea rekisteröintilupaa alukselle tai aluksen rekisteröintiä. Todisteellisuus- ja luotettavuusvaatimusten takia hakemuksen tulee olla kirjallinen.

Hakemuksessa esitettävät alusta koskevat tekniset tiedot määräytyvät kalastusaluksen ominaisuuksista annetun neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2930/86 ja kalastusalusten ominaisuuksista annetun asetuksen (ETY) N:o 2930/86 muuttamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3259/94 sekä kalastusalusten ominaisuuksista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2930/86 säännösten täytäntöönpanosta annetun komission päätöksen (95/84/EY) perusteella. Muista alusta koskevista tiedoista on määräyksiä yhteisön kalastuslaivastorekisteriasetuksen liitteissä. Liitteistä ilmenevät myös tiedot, joita tarvitaan pyydyksistä. Hakijan tulee esittää luotettava ja riittävä selvitys omistusoikeudestaan alukseen, selvitys mahdollisen haltijan hallintaoikeudesta sekä omistajan ja haltijan henkilö- ja yhteystiedoista.

9 §. Kalastusaluksen rekisteröinnin edellytykset. Kalastusaluksen rekisteröinnin edellytykset liittyisivät sekä alukseen että käytettävissä olevaan rekisteritilaan. Aluksen tulee olla suomalainen ja jos se kalastaa Euroopan

yhteisön kiintiöimiä kalalajeja, sillä tulee olla riittävä taloudellinen yhteys suomalaiseen kalastuselinkeinoon. Hakijan velvollisuus olisi esittää todistus tai muu selvitys aluksen kansallisuudesta ja selvitys riittävästä taloudellisesta yhteydestä suomalaiseen kalastuselinkeinoon.

Aluksen kansallisuudesta on säännöksiä merilain (674/1994) 1 luvun 1 §:ssä. Pykälään on viimeksi tehty Euroopan yhteisön edellyttämiä muutoksia 1999 lailla merilain 1 luvun 1 §:n muuttamisesta (1302/1999). Samanaikaisesti annettiin asetus merilain 1 luvun 1 §:n soveltamisesta (1304/1999). Merilain 1 luvun 1 §:n pääsäännön mukaan alus on suomalainen ja oikeutettu käyttämään Suomen lippua, jos Suomen kansalainen tai suomalainen oikeushenkilö omistaa enemmän kuin kuusi kymmenesosaa aluksesta. Poikkeukset tästä 1 momentissa mainitusta pääsäännöstä ovat 2 ja 3 momentissa ja asetuksessa merilain 1 luvun 1 §:n soveltamisesta. Poikkeukset kohdistuvat säännöksissä esitetyn varauksin Euroopan talousalueella sijaitsevan valtion kansalaisiin tai oikeushenkilöihin tai aluksiin, joiden käyttö merenkulkuun on ratkaisevasti suomalaisten määrättävissä. Poikkeussääntöihin perustuvat hyväksymiset myöntää merenkulusta vastaava ministeriö.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi vastaavan sisältöinen säännös riittävästä taloudellisesta yhteydestä suomalaiseen kalastuselinkeinoon kuin tällä hetkellä on Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 4 a §:ssä. Pykälä on lisätty lakiin vuonna 2002 lailla 1008/2002. Sen tarkoitus on ollut vahvistaa ammattimaisen kalastuksen ja suomalaisen kalastuselinkeinoon välistä suhdetta kalastettaessa kalakantoja, joiden kalastusmahdollisuutta on rajoitettu Euroopan yhteisön säädöksillä (kiintiöt).

Hallituksen esityksen perusteluissa viitattiin kahteen yhteisön tuomioistuimen käsittelemään asiaan: C-3/87, *The Queen v. Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Agegate Ltd* ja C-216/87, *The Queen v. Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Jarerow Ltd*.

Tapauksessa C 3/87 yhteisöjen tuomioistuin totesi muun muassa, että yhteisön oikeus

ei ole esteenä jäsenvaltion sellaiselle kalastuslisenssin antoa koskevalle vaatimukselle, jonka mukaan edellytyksenä on, että 75 prosenttia aluksen miehistöstä on yhteisön jäsenvaltioiden kansalaisia. Sitä vastoin yhteisön oikeus estää sen, että jäsenvaltio voisi tuolloin myös edellyttää, että 75 prosenttia aluksen miehistöstä asuisi kyseissä jäsenvaltioissa.

Asiassa C-216/87 yhteisöjen tuomioistuin totesi, että yhteisön oikeus ei ole esteenä sille, että jäsenvaltio, joka antaa lippunsa alla purjehtivalle alukselle luvan kalastaa kansallisia kiintiöitä, asettaa edellytyksiä, joiden tarkoituksena on varmistaa, että aluksella on tosiasiallinen taloudellinen yhteys kyseiseen jäsenvaltioon, jos kyseinen yhteys koskee vain suhdetta aluksen kalastustoiminnan sekä kalastuksesta ja siihen liittyvästä elinkeinosta riippuvaisen väestön välillä. Jäsenvaltio voi tällöin taloudellisen yhteyden osoittamiseksi edellyttää, että alus toimii kansallisista satamista käsin, kunhan aluksen ei kuitenkaan edellytetä lähtevän jokaiselle kalastusmatkalleen tällaisesta satamasta. Todisteena aluksen toimimiselle kansallisista satamista käsin jäsenvaltio voi pitää sitä, että alus purkaa osan saaliistaan kansallisiin satamiin tai on osan ajasta kansallisissa satamissa. Jäsenvaltio voi tuolloin määrittää, millainen osuus saaliista tulee purkaa kansallisiin satamiin tai kuinka pitkän ajan aluksen tulee oleskella kyseisissä satamissa. Jälkimmäisessä tapauksessa aluksen satamassa oleskelua koskeva edellytys ei saa kuitenkaan johtaa suoraan tai välillisesti velvollisuuteen purkaa saalista kansallisiin satamiin tai estää normaalia kalastustoimintaa.

Edellä selostetut tuomiot on annettu vuonna 1989 eli ennen nyt voimassa olevia keskeisiä neuvoston ja komission kalastusalusrekisteriä ja yhteisön kalastuslaivastoa koskevia neuvoston ja komission asetuksia.

10 §. Kalastusaluksen rekisteröintilupa. Säännöksessä ehdotetaan, että rekisteröintilupa voitaisiin myöntää joko alukselle tai aluksen kalastuskapasiteetin lisäykselle. Rekisteröintilupaan merkittäisiin joko aluksen sallittu enimmäisvetoisuus ja enimmäisteho tai kapasiteetin sallittu enimmäislisäys GT:nä ja kW:nä sekä kyseessä oleva alusryhmä. Rekisteröintilupa annettaisiin nimetylle

luonnolliselle tai oikeushenkilölle, eikä sitä saisi siirtää toiselle. Luvan ehdotetaan olevan voimassa yhden vuoden, mutta rekisterinpitäjä voisi hakemuksesta erityisistä syistä pidentää sen voimassa oloa enintään yhdellä vuodella. Erityisiä syitä voisivat olla esimerkiksi aluksen valmistumisen tai aluksen korjausten viivästyminen hakijasta riippumattomista syistä tai hakijan vakava sairaus, joka olisi estänyt lupahakemuksessa tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtymisen riittävän ajoissa.

11 §. Rekisteröintilupien myöntäminen ja kalastusalusten rekisteröinti. Pykälässä säädetäisiin menettelystä, jota noudatettaisiin rekisteröintiluvista ja rekisteröinneistä päättäessä. Jos rekisteritilaa on vähän, hakijan mahdollisuus saada käyttöönsä tarvittava rekisteritila alustaan varten riippuu lupien ja rekisteröintien myöntämisyjärjestyksestä. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti ja hakijoiden tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi luvat myönnettäisiin hakemusten saapumisjärjestyksessä ja samana päivänä saapuneiden hakemusten keskinäinen järjestys arvottaisiin. Koska hakemukset saapuvat eri rekisterinpitäjille, maa- ja metsätalousministeriö suorittaisi arvonnin ja asettaisi hakemukset järjestykseen samalla, kun se vahvistaa, onko rekisteritilaa käytettävissä ja kuinka suuri se on.

Jos rekisteritilaa ei ole käytettävissä kyseisessä alusryhmässä, hakemus voitaisiin hakijan kirjallisesta pyynnöstä jättää odottamaan rekisteritilan muodostumista vuoden ajaksi. Aikaa voitaisiin pidentää enintään vuodella, jos hakija sitä kirjallisesti pyytää. Säännöksellä pyritään saamaan vaihtuvuutta etusijajärjestykseen ja estämään sellaisten tilanteiden pitkittyminen, joissa suurta kapasiteettia edellyttävä rekisteröintihakemus estää pienempää kapasiteettia tarvitsevien rekisteröintihakemusten toteutumisen.

Rekisteröintilupia myönnettäessä ja aluksia rekisteröitäessä niin rekisterinpitäjän kuin maa- ja metsätalousministeriönkin harkintavalta olisi sidottua. Jos hakija esittää riittävän selvityksen aluksen ominaisuuksista, aluksen omistus- ja hallintaoikeudesta, yhteystiedoista sekä aluksella suunnitellusta kalastuksesta, ja tarvittava rekisteritila on olemassa, niin alus olisi rekisteröitävä tai rekisteröintilupa annettava. Aluksella suunnitellun kalastuksen

ilmoittaminen on tarpeellista, jotta voidaan todeta 9 §:n 2 momentissa edellytetyn riittävän taloudellisen yhteyden olemassa olo. Aluksen kansallisuus todetaan niiden alusten osalta, jotka rekisteröidään myös Merenkululaitoksen alusrekisteriin, Merenkululaitoksen antamasta kansallisuuskirjasta. Muiden alusten kansallisuuden rekisterinpitäjät toteavat soveltamalla merilain 1 luvun 1 §:ää.

12 §. Vesiviljelyaluksen rekisteröinti. Koska vesiviljelyalusten kalastuskapasiteettia ei seurata, eikä sitä sisällytetä Suomen kalastuskapasiteettiin, vesiviljelyalusten rekisteröimismenettely ehdotetaan huomattavasti yksinkertaisemmaksi kuin kalastusalusten rekisteröimismenettely. Aluksille ei ole tarpeen antaa rekisteröintilupia eikä niiden rekisteröiminen edellytä maa- ja metsätalousministeriön vahvistusta. Rekisterinpitäjät rekisteröisivät alukset 8 §:n mukaisten hakemusten saapumisjärjestyksessä. Koska kyse on Suomen merialueiden kalastusalusrekisteristä, edellytetään, että vesiviljelyalusta käytetään Suomen aluevesillä tai talousvyöhykkeellä. Alusta voidaan kuitenkin tilapäisesti käyttää myös muilla vesillä. Tilapäinen käyttö halutaan mahdollistaa, koska sama elinkeinonharjoittaja saattaa harjoittaa vesiviljelyä esimerkiksi Suomessa ja Ruotsissa tai merialueiden ohella myös sisävesillä.

3 luku. **Aluksen poistaminen rekisteristä**

13 §. Kalastusaluksen poistaminen rekisteristä. Pykälässä säädetäisiin tilanteista, joissa rekisterinpitäjällä olisi velvollisuus poistaa alus rekisteristä. Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdat koskisivat tilanteita, jossa kalastusalus ei enää täytä 9 §:n rekisteröintiedellytyksiä. Myös Euroopan yhteisön aluksen tai kalastuskapasiteetin poistamista koskevat pakottavat säädökset loisivat rekisteriviranomaiselle velvollisuuden poistaa alus rekisteristä. Yhteisön kalastuspolitiikka-asetus edellyttää esimerkiksi julkisella tuella romutetun aluksen poistamista kalastusalusrekisteristä lopullisesti. Euroopan kalatalousrahastosta annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1198/2006 sisältää myös säännöksiä kalataloustoiminnan pysyväksi lopettamiseksi annetun julkisen tuen vaikutuksesta aluksen ka-

lastuskapasiteettiin ja lisenssiin. Rekisterinpitäjällä olisi myös 4 kohdan perusteella velvollisuus poistaa haaksirikkoutunut tai muutoin tuhoutunut kalastusalus rekisteristä.

Pykälän 3 momentti koskisi tilanteita, joissa aluksen omistaja kirjallisesti pyytää aluksen poistamista rekisteristä. Todisteellisuus ja luotettavuusvaatimusten takia pyynnön tulee olla kirjallinen. Omistajan oikeutta määrätä aluksestaan on kuitenkin saatettu rajoittaa muualla lainsäädännössä. Tällainen rajoitus on esimerkiksi ulosottokaaren (705/2007) 4 luvun 37 §:ssä, jossa todetaan, että velallinen ei saa ulosmittauspäätöksen jälkeen hävittää taikka ilman ulosottomiehen lupaa luovuttaa tai pantata ulosmitattua omaisuutta tai muutoin määrätä siitä.

Rekisterinpitäjän tulisi ilmoittaa omistajan aluksen rekisteristä poistamista koskevasta pyynnöstä aluksen rekisteriin merkitylle haltijalle. Ilmoitus olisi tehtävä välittömästi, jotta haltijalla olisi kohtuullinen aika lopettaa meneillään oleva kalastustoiminta.

14 §. Kalastusaluksen poistaminen rekisteristä kalastamattomuuden vuoksi. Pykälässä rekisterinpitäjälle myönnettäisiin oikeudet poistaa rekisteristä kalastusalus, jota ei ole käytetty kaupalliseen kalastukseen kuluva vuoden ja kolmen edellisen kalenterivuoden aikana. Aluksen käyttö kaupalliseen kalastukseen todennettaisiin saalisilmoituksilla.

Yhteiseen kalastuspolitiikkaan sovellettavasta valvontajärjestelmästä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2847/93 artikloissa 6—9 on säännöksiä siitä, että yli 10-metrinen alusten päälliköiden on ilmoitettava saaliit, pyyntipäivä ja -paikka ja käytetty pyydyslaji jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle 48 tunnin kuluessa kunkin kalastusmatkan jälkeen. Pienempien alusten saaliiden valvonta on mahdollista järjestää vapaamuotoisemmin. Suomessa kymmentä metriä pienempien alusten päälliköt antavat muita kaloja kuin lohta koskevat saalisilmoitukset kerran kuukaudessa ja lohi-ilmoitukset 48 tunnin kuluessa saaliin purkamisesta. Suomessa saalisilmoitukset lähetetään työ- ja elinkeinokeskuksille.

Pykälällä pyritään siihen, että rekisterissä ei olisi kalastusaluksia, joilla ei ole tarkoitustakaan enää harjoittaa kaupallista kalastusta. Määräaika antaa aluksen omistajalle mahdol-

lisuuden varautua poistamiseen aloittamalla kaupallinen kalastus uudelleen tai myymällä aluksensa ajoissa kaupalliseen kalastuskäyttöön. Kolmen kalenterivuoden mittainen yhtäjaksoinen kalastamattomuus on niin pitkä aika, että todennäköisesti ainakaan sama kalastusyrittäjä ei enää kyseessä olevalla aluksella kaupallista kalastusta jatka. Koska kolmen kalenterivuoden aika koskee nimenomaan alusta, määräajan laskemista ei aloiteta uudelleen aluksen vaihtaessa omistajaa.

Lakiehdotuksen 14 §:ssä esitetään rekisterinpitäjille ainoastaan oikeutta kalastusaluksen rekisteristä poistamiseen. Velvollisuudesta säädettäisiin 13 §:ssä. Oikeutta tulisi käyttää lähinnä sellaisissa tilanteissa, joissa aluksia ei voida rekisteröidä rekisteritilan puutteen takia vaikka käytettävissä olisi kalavaroja. Samoin oikeutta voitaisiin käyttää rekisterin ajoittaiseen ajantasaistamiseen. Kalastajat unohtavat helposti poistaa rekisteristä pienet kalastusaluksensa lopettaessaan kaupallisen kalastuksen. Rekisterinpitäjien tulisi aluksia rekisteristä poistaessaan noudattaa kaikkia hyvän hallinnon periaatteita eli yhdenvertaisuusperiaatetta, tarkoitussidonnaisuuden periaatetta, objektiviteettiperiaatetta, suhteellisuusperiaatetta ja luottamuksensuojaperiaatetta. Elinkeinonharjoittajien tasapuolisen kohtelun takaamiseksi tarkastelun kohteena tulisi olla aina samanaikaisesti koko alusryhmä, mikä tarkoittaa, että poistamiset tulee tehdä keskitetysti eli käytännössä maa- ja metsätalousministeriön määräysten perusteella.

15 §. Kalastusaluksen rekisteritilan säilyttäminen. Säännös koskisi menettelyä, jolla kalastusaluksen omistaja voisi säilyttää poistetun kalastusaluksen rekisteritilan itsellään toisen kalastusaluksen rekisteröintiä tai kalastusaluksen kalastuskapasiteetin lisäämistä varten. Omistajan tulisi pyytää rekisteritilan säilyttämistä kirjallisesti samanaikaisesti kun hän pyytää aluksen poistamista rekisteristä. Poistetun aluksen ja rekisteröitävän aluksen tai aluksen kalastuskapasiteetin lisäyksen tulee kuulua samaan alusryhmään. Rekisterinpitäjä myöntäisi omistajahakijalle rekisteritilan säilyttämistä ja aluksen tai kalastuskapasiteetin lisäämistä tarkoittavan rekisteröintiluvan. Rekisteröintilupa sovellettaisiin 10 §:n 2 momentin säännöksiä.

Pykälä helpottaisi kalastuskaluston uusimiseksi tehtäviä investointeja ja kalastusalueiden rekisteröintejä, koska kalastuskapasiteetin hankkimiseksi ostettuja aluksia ei tarvitsisi säilyttää, vaan alukset voitaisiin romuttaa tai myydä eteenpäin muihin kuin kalastustarkoituksiin (ilman julkista tukea).

16 §. Vesiviljelyaluksen poistaminen rekisteristä. Vesiviljelyalus ehdotetaan poistettavaksi rekisteristä omistajan pyynnöstä. Jos vesiviljelyalus vietäisiin pysyvästi Suomen talousvyöhykkeen ulkopuolelle, rekisterinpitäjällä olisi oikeus poistaa alus rekisteristä aluksen omistajaa kuultuaan. Rekisteriin merkitylle aluksen haltijalle olisi myös ilmoitettava poistamisesta ennen päätöksen tekemistä. Vesiviljelyaluksen rekisteristä poistaminen ei ole niin voimakkaasti omistajan oikeuksiin puuttuva toimenpide kuin kalastusalueen rekisteristä poistaminen, koska vesiviljelyaluksille tarkoitettua rekisteritilaa ei ole rajoitettu.

4 luku. Rekisteritiedot

17 §. Sovellettava laki. Pykälässä säädettäisiin, että julkisuuslaki ja henkilötietolaki olisivat toissijaisia esitettyyn lakiin ja Euroopan yhteisön yhteistä kalastuspolitiikkaa koskeviin säännöksiin nähden. Rekisteritietojen luovutuksesta perittävät maksut määräytyisivät julkisuuslain nojalla, koska laissa ei ole asiasta säännöstä.

18 §. Rekisteriin merkittävät tiedot. Tiedot jaoteltaisiin perustietoihin ja rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin.

Rekisterin perustiedot määräytyvät Euroopan yhteisön yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevien asetusten velvoittavien säännösten perusteella. Tietojen merkitsemistä koskevia määräyksiä on yhteisön kalastuspolitiikka-asetuksen 15 artiklassa ja yhteisön kalastuslaivastorekisteriasetuksessa. Yhteisön kalastuspolitiikka-asetuksen 15 artiklassa säädetään, että rekisteriin on sisällytettävä sellaiset vähimmäistiedot alusten ominaisuuksista ja toiminnasta, jotka ovat tarpeen yhteisön tasolla vahvistettujen toimenpiteiden hallinnoimiseksi.

Vähimmäistiedot on määritelty yhteisön kalastuslaivastorekisteriasetuksen liitteissä I ja II. Kalastuslaivastorekisteriasetuksessa

säädetään, että jokaiselle yhteisön kalastusalueelle annetaan yksilöllinen tunnistenumero (CFR), jota ei voida muuttaa eikä antaa uudelleen jollekin toiselle alukselle. CFR-numero on aina mukana, kun kalastusalueiden ominaisuuksia ja toimintaa koskevia tietoja toimitetaan jäsenvaltioiden ja komission välillä.

Vähimmäistiedot voidaan luokitella neljään ryhmään: hallinnollisiin tietoihin (aluksen nimi, rekisteröintipaikka, ulkoiset merkinnät, kansainvälinen radiokutsutunnus, tieto satelliittipaikannuslaitteistosta, lisenssitiedot, merkintä julkisesta tuesta yms.), teknisiin tietoihin (aluksen pituus, vetoisuus, koneteho, runkomateriaali, pääasiallinen ja toissijainen pyydys ym.), aluksen historiatietoihin (käyttöaika, rekisteröimisaika, rekisteristä poistoaika) ja henkilötietoihin (aluksen omistajan ja varustajan nimi- ja osoitetiedot).

Rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot olisivat tietoja, joiden tarpeellisuus johtuu kansallisista olosuhteista. Omistajan tai haltijan yksilöimiseksi Suomessa käytetään henkilötunnuksia tai Y-tunnuksia. Valvontaa suorittavat virkamiehet tarvitsevat osoitetietojen ohella puhelinnumeroita ja sähköpostiosoitteita. Kielikoodi taas mahdollistaa, että yhteydenotoissa käytetään suomea tai ruotsia vastaanottajan äidinkielenä riippuen.

Alusten omistus saattaa jakaantua, joten omistusosuuden merkitseminen on perusteltua. Hallinto-oikeuden perusteella ja kestolla on merkitystä, jos esimerkiksi on tarpeellista tavoittaa aluksen toimivaltainen edustaja. Turvaamis- ja täytäntöönpanotoimenpiteitä koskevalla tiedolla taas pyritään turvaamaan rekisterin omistaja- ja hallintatietojen luotettavuus. Aluksen katsastustiedoista on apua, kun arvioidaan kuinka todennäköistä on, että aluksella aloitetaan uudelleen kaupallinen kalastus. Kalastuksen valvonnan kannalta on tärkeää tietää, onko alukselle myönnetty kalastus- tai erityiskalastuslupia. Rekisteröintiluvan raukeaminen määräytyy luvan myöntämisen ja päättymispäivän mukaan. Rekisteröintihakemuksen saapumisajalla taas on ratkaiseva merkitys rekisteröintijärjestystä vahvistettaessa.

19 §. Tietojen ilmoitusvelvollisuus. Rekisterin ajantasaisuuden takaamiseksi alusten

omistajille esitetään säädettäväksi velvollisuus viipymättä ilmoittaa kirjallisesti rekisteritietojen muutoksista rekisterinpitäjälle. Muutosten ilmoittamatta jättäminen esitetään säädettäväksi rangaistavaksi lakiehdotuksen 28 §:ssä. Rekisterinpitäjä voi olla myös aloitteellinen muutoksien kirjaamisessa rekisteriin ja tehdä korjaukset rekisteriin kirjallisen kuulemismenettelyn jälkeen. Rekisteröintiä tai rekisteröintiluvan myöntämistä koskevat päätökset tulee kuitenkin aina tehdä omistajan kirjallisesta hakemuksesta.

Toiseen momenttiin ehdotetaan selventävää säännöstä aluksen omistajan ja aluksen haltijan velvollisuudesta antaa rekisterin ylläpidon tai käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja rekisterinpitäjälle tämän pyynnöstä. Rekisterinpitäjä voisi pyytää tietoja aluksen rekisteröinnin yhteydessä tai myöhemmin.

20 §. Rekisterinpitäjän oikeus saada tietoja viranomaisilta. Rekisteritietojen ajantasaisuuden ja rekisterin luotettavuuden takaamiseksi rekisteriviranomaisille esitetään oikeutta saada viranomaisilta ja viranomaistehtäviä hoitavilta rekisterin ylläpidon tai käyttötarkoituksen kannalta välttämättömiä tietoja. Tällaisia viranomaisia ovat väestö-, yritys-, yhteisötieto- ja alusrekisteriä pitävät viranomaiset sekä ulosottoviranomaiset, rajatarkastusviranomaiset ja alusten katsastuksesta vastaavat viranomaiset.

Rekisterissä olevien henkilö- ja osoitetietojen on oltava ajan tasalla, jotta rekisterin tietoihin voidaan luottaa valvontatilanteissa. Kansalaisuustietoja ja tietoja kalastusalusten miehistöluetteloista tarvitaan aluksen kansallisuuden toteamiseksi sekä 9 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädetyn miehistön kansallisuusedellytyksen valvontaan. Rajatarkastusviranomaisia ovat rajavartiolaitos, tulli ja poliisi. Henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 19 §:ssä veloitetaan aluksen päällikkö antamaan maa- ja maastalähtöpaikan rajatarkastusviranomaiselle matkustaja- ja miehistöluettelo taikka muutoin tiedot liikennevälineen henkilökunnasta, matkustajista ja muista liikennevälineessä olevista henkilöistä.

Yhteistyötä alusrekisteriä pitävien viranomaisten kanssa tarvitaan, jotta kalastusalusrekisterin ja alusrekisterin tietoja pystytään

vertailemaan. Vertailtavat tiedot voisivat koskea sekä alusten omistajien ja haltijoiden henkilöön liittyviä tietoja että alusten teknisiä tietoja. Ulosottoviranomaisilta saatavat tiedot liittyisivät kalastusalususten määräysvaltaan liittyviin päätöksiin.

Pykälän 2 momentti mahdollistaisi tietojen saannin teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Nykyään tiedot toimitetaan pääsääntöisesti sähköisessä muodossa, mutta julkisuuslain 16 §:n 3 momentti asettaa rajoituksia henkilötietoja sisältävien tietojen lähettämiseen sähköisessä muodossa viranomaisen henkilörekisteristä.

21 §. Henkilötietoja sisältävien tietojen luovuttaminen. Pykälällä pyritään mahdollistamaan henkilötietoja sisältävien tietojen luovuttaminen tarvittaessa jäljennösinä, tulosteina, teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti pykälän alakohdissa määritellyille tahoille ja määrättyihin tarkoituksiin. Säännöksellä ei ole tarkoitus mahdollistaa henkilötietojen luovuttamista suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten. Tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti tarkoittaisi esimerkiksi suorakäyttöyhteyttä rekisterin niihin tietoihin, jotka voivat olla luovutuksen kohteena, tai rekisterinpitäjän eräajona tuottamaa aineistoa, joka luovutetaan sähköisen tallenteen muodossa luovutuksensaajalle.

Tulli- ja rajavartiolaitoksen tehtävät alue- ja kalastusvalvonnassa sekä esitutkinnaissa edellyttävät tietojen saamista merialueiden kalastusalusrekisteristä. Rajavartiolaitoksella on myös muita tehtäviä, joiden suorittaminen edellyttää tietojen nopeaa saantia rekisteristä. Esimerkiksi pelastustoiminnassa tiedot tulee olla saatavilla nopeasti. Tulliviranomaiset tarvitsevat rekisteritietoja myös käsitellessään polttoaineveron palautuksia koskevia hakemuksia ja valvoessaan polttoaineverotusta. Nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1472/1994) mukaan saadakse vapautuksen valmisteverosta ja huoltovarmuusmaksusta kalastusaluksen tulee olla merkitty kalastusalusrekisteriin polttoainetta hankittaessa ja käytettäessä.

Merenkululaitos on merenkulun turvallisuudesta ja meriliikenteen ohjauksesta ja vesiliikenteen perustoimintaedellytyksistä vas-

taava viranomaisena. Tämän takia sille on näidenkin tehtävien hoitamiseksi luontevaa taata pääsy tarvittaessa sähköisesti henkilötietoja sisältäviin merialueiden kalastusalue-rekisterin tietoihin. Työsuojeluviranomaiset valvovat työoloja kalastusalueilla ja tarvitsevat tarkastusohjelmien suunnittelua ja toteutusta varten tietoja rekisteristä.

Kalastus on alkutuotantoa, jota koskevat elintarvikelaissa (23/2006) ja sen nojalla annetuissa säädöksissä koskevat määräykset. Hygieniasäännökset säätelevät saaliin käsittelyä jo kalastusalueilla. Elintarvikevalvontaa hoitavat sekä valtion että kunnan viranomaiset.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus pitää kalastusalue-rekisteriä niistä aluksista, joiden kotipaikka on Ahvenanmaan maakunnassa ja tarvitsee rekisterinpidossaan ja kalastuksen valvontaa hoitaessaan tietoja myös valtakunnan rekisterissä olevista kalastusalueista. Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion viranomaiset, Euroopan yhteisöjen komissio ja yhteisön kalastusvalvontavirasto tai Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitettujen viranomaiset saavat tiedot yhteisön lainsäädännöstä tai Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuvien velvoitteiden hoitamista varten.

Yhteisön kalastuslaivastorekisteristä annettua komission asetuksessa jäsenvaltiot on velvoitettu antamaan kaikki kalastusalue-rekisterin perustietoja vastaavat tiedot komissiolle sähköisesti. Perustiedot eivät kuitenkaan sisällä henkilötunnusta, eikä henkilö- tai yhteisötunnuksia komissiolle tällä hetkellä toimiteta.

Kalastusalue-rekisterin tietoja käytetään myös Euroopan yhteisön niin sanottujen tiedonkeruuasetusten velvoitteiden täyttämiseksi. Tiedonkeruuasetuksia ovat neuvoston asetus (EY) N:o 199/2008 kalatalousalan tietojen keruuta, hallintaa ja käyttöä koskevista yhteisön puitteista sekä yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevien tieteellisten lausuntojen tukemisesta ja komission asetus (EY) N:o 665/2008 kalatalousalan tietojen keruuta, hallintaa ja käyttöä koskevista yhteisön puitteista sekä yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevien tieteellisten lausuntojen tukemisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o

199/2008 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä.

Tilastotietojen keräämistä koskevien asetusten, kuten neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3880/91 Koillis-Atlantilla kalastavien jäsenvaltioiden saaliiden määriä koskevien tietojen toimittamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1921/2006 jäsenvaltioissa tapahtuvaa kalastustuotteiden maahantuontia koskevien tilastotietojen toimittamisesta ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1382/91 kumoamisesta, soveltaminen edellyttää myös kalastusalueita koskevien rekisteritietojen saamista. Edellä mainittujen tiedonkeruu- ja tilastoasetusten toimeenpanosta Suomessa huolehtii Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.

Kalatalousalan neuvonta- ja edunvalvontajärjestöjen tiedotus auttaa saattamaan viranomaispäätökset tiedoksi mahdollisimman monille, joita asia koskee. Pykälän 12 kohdassa tarkoitettuja järjestöjä ovat esimerkiksi Suomen Ammattikalastajaliitto ry, Suomen Kalakauppiasliitto ry, Suomen Kalankasvatustajaliitto ry, Elintarviketeollisuusliitto ry, Kalateollisuusyhdistys sekä Kalatalouden Keskusliitto ry ja sen jäsenyhdistykset.

Kalastusalue-rekisteristä pyydetään usein kalastajien yhteystietoja ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn liittyvää kuuleminenmenettelyä varten. Kalastajia voi olla tarpeellista kuulla myös jo aikaisemmin projektien suunnitteluvaiheessa.

22 §. Tietojen luovutus aluksen ulkoisen tunnuksen perusteella. Pykälässä esitetään jokaiselle oikeutta saada yksittäisluovutuksena aluksen ulkoisen tunnuksen perusteella jäljennös tai ote rekisterin julkisista tiedoista. Tietojen julkisuus määräytyisi julkisuuslain mukaan. Tiedot voitaisiin luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Esityksen tarkoituksena on turvata kansalaisille mahdollisuus saada aluksen omistaja- ja haltijatiedot, jos heillä on tarve saada yhteys aluksen omistajaan tai haltijaan. Kalastusalueen omistuksen vaihtuessa ostajalla tulisi olla oikeus tarkistaa aluksen omistustiedot ja tekniset tiedot rekisteristä, sillä alukseen on voitu tehdä muutostöitä ja aluksen bruttotonnit tai kilowatit saattavat olla tosiasiaa suuremmat kuin kalastusalue-rekiste-

riin merkityt, jolloin ostajalla on velvollisuus hakea ylimenevälle osalle rekisteröintiä.

23 §. Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Pykälällä halutaan mahdollistaa henkilötietojen luovutus viranomaisille ja viranomaistehtäviä suorittamista varten yksittäisluovutuksena tarvittaessa Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Kalastusalueet pystyvät tarvittaessa liikkumaan laajoillakin alueilla merellä, joten viranomaiset Euroopan unionin ja talousalueen ulkopuolellakin saattavat tarvita tietoja. Vastaavan sisältöinen säännös on laissa vesikulkuneuvorekisteristä (976/2006).

24 §. Tietojen luovutuksesta päättäminen. Maa- ja metsätalousministeriöllä olisi yleistoimivalta päättää rekisteritietojen luovutuksesta. Yksittäisten tietojen luovutuksesta voisivat päättää myös muut rekisterinpitäjät. Tiedot Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolelle luovuttaisi kuitenkin aina maa- ja metsätalousministeriö.

25 §. Henkilötietojen säilyttäminen rekisterissä. Suurin osa kalastusalueen rekisteriin merkittävistä tiedoista määräytyy Euroopan yhteisön säädösten perusteella. Jäsenvaltioiden tulee toimittaa nämä tiedot yhteisön komissiolle säännöllisesti neljästi vuodessa ja tarvittaessa useamminkin. Toimittamisvelvollisuus koskee yhtäläisellä historiatietojen kuin ilmoitushetkellä rekisteröityinä oleviin aluksiin liittyviä tietoja. Menettelyllä komissio käytännössä estää jäsenvaltioita poistamasta ilmoitusvelvollisuuden alaisia tietoja rekisteristä. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan tämän lain nojalla rekisteriin tallennetut tiedot poistetaan rekisteristä kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin ne ovat muuttuneet rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeettomiksi.

5 luku. Erinäiset säännökset

26 §. Kalastuslisenssi. Pykälällä säädetään siitä, kuka on toimivaltainen viranomainen myöntämään, keskeyttämään tai peruuttamaan kalastuslisenssin. Kalastuslisenssien hallinnoinnista ja niihin sisällytettävistä vähimmäistiedoista annettu komission asetus (EY) N:o 1281/2005, joka tuli voimaan tou-

kokuussa 2006, säätelee kalastuslisenssien hallinnointia ja niihin sisällytettäviä vähimmäistietoja. Lisenssillä tarkoitetaan asetuksen määritelmän mukaan lisenssin haltijalle myönnettyä kansallisten sääntöjen rajoittamaa oikeutta käyttää tiettyä kalastuskapasiteettia elollisten vesiluonnonvarojen kaupallista hyödyntämistä varten. Yhteisön kalastusalueesta voidaan käyttää elollisten vesiluonnonvarojen kaupalliseen hyödyntämiseen vain, jos aluksessa on voimassa oleva kalastuslisenssi.

Lippujäsenvaltion velvollisuuksiin kuuluu sisällyttää lisenssiin vähintään asetuksen liitteessä tarkemmin yksilöidyt tiedot aluksesta, lisenssin haltijasta ja aluksen kalastuskapasiteetista. Lippujäsenvaltion on jatkuvasti päivitettävä lisenssin tietoja ja huolehdittava siitä, että tiedot ovat yhdenmukaisia yhteisön kalastusalueen rekisterin sisältämien tietojen kanssa. Jäsenvaltion myöntämiä kalastuslisenssejä vastaava kokonaiskapasiteetti bruttotonoina ja kilowatteina ilmaistuna ei saa milloinkaan ylittää kyseiselle jäsenvaltiolle vahvistettuja enimmäiskapasiteettitasoja.

Edellä selostetussa komission asetuksessa (EY) 1281/2005 säädetään, että lippujäsenvaltion on keskeytettävä tilapäisesti sellaisen aluksen kalastuslisenssin voimassaolo, joka on tilapäisesti poistettu käytöstä jäsenvaltion päätöksellä. Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:ssä säädetään, että se, joka tuomitaan rangaistukseen yhteisen kalastuspolitiikan rikkomisesta tai kalastusrikoksesta kalastettuaan Euroopan yhteisön yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevissa asetuksissa tai niiden nojalla annetuissa päätöksissä tai määräyksissä kielletyillä pyyntivälillä, pyyntivälillä taikka kiellettyinä pyyntiaikana, voidaan samalla määrätä menettämään aluskohtainen lisenssi ja kalastuslupa enintään kolmen vuoden määräajaksi. Kalastuspolitiikka-asetuksessa jäsenvaltiot velvoitetaan huolehtimaan siitä, että kalastuslisenssi peruutetaan lopullisesti alukselta, joka poistetaan rekisteristä julkisella tuella.

Suomen kansallisessa lainsäädännössä ei ole säännöksiä kalastuslisenssin hallinnollisesta peruuttamisesta, mutta Euroopan yhteisön komission yhteisen kalastuspolitiikan valvontaa koskeviin ehdotuksiin neuvoston

asetuksiksi on lähes poikkeuksetta sisällytynyt esityksiä jäsenvaltion velvollisuudesta keskeyttää hallinnollisilla päätöksillä rangaistusluonteisesti kalastuslissenssin voimassa oloalusten haltijoiden syyllistyttyä tiettyihin yhteisen kalastuspolitiikan vastaisiin menettelyihin. Toistaiseksi ehdotukset eivät ole kuitenkaan päätyneet hyväksytyihin asetuksiin.

27 §. Aluksen ulkoinen tunnus. Kalastuslissenssin merkitsemistä ja asiakirjoilla todistamista koskevista yksityiskohtaisista erityissäännöistä annettu komission asetus (ETY) N:o 1381/87 säätelee kalastuslissenssiin maalattavien merkintöjen kokoa, paikkaa ja väriä. Asetuksen mukaan alukseen on maalattava kirjaimin satama tai alue, jossa alus on rekisteröity. Pykälässä esitetään valtuutta antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella tarkemmat säännökset alusten ulkoisista tunnuksista.

28 §. Kalastuslissenssirikkomus. Pykälässä säädettäisiin rangaistavaksi tahallaan tai huolimattomuudesta tehty 7 §:ssä tarkoitetun rekisteröimisvelvollisuuden tai 19 §:ssä tarkoitettujen ilmoitus- ja selvittämisvelvollisuuksien laiminlyönti. Rangaistus olisi sakko. Jos rikkomus olisi olosuhteet huomioon ottaen vähäinen, rekisterinpitäjä voisi jättää sen esitutkintaviranomaiselle ilmoittamatta.

Kalastuslissenssin rekisteröiminen on yksi yhteisen kalastuspolitiikan keskeisiä periaatteita. Kalastuksen sääntely perustuu siihen, että yhteisön kalastuslissenssit ja niiden tekniset ominaisuudet ovat tarkasti tiedossa. Yhteisön kalastusmahdollisuuksia jaettaessa otetaan huomioon jäsenmaiden kalastuslissenssit ja kalavarat. Yhteisön kalastuslissenssin koko pyritään mukauttamaan käytettävissä oleviin kalavaroihin. Jäsenmaiden kiintiöseuranta perustuu rekisteröityjen kalastuslissenssien tekemisiin purkuilmoituksiin. Vesiviljelylissenssien rekisteröiminen parantaa valvontamahdollisuuksia, koska vesiviljelylissenssit liikkuvat samoilla vesillä kuin rannikkokalastuslissenssit.

Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1005/2008 laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemistä, estämistä ja poistamista koskevasta yhteisen järjestelmästä, asetusten (ETY) N:o 2874/93, (EY) N:o 1936/2001 ja (EY) N:o 601/2004 muuttamisesta sekä asetusten (EY)

N:o 1093/94 ja (EY) N:o 1447/1999 kumoamisesta (LIS-asetus) säädetään, että kalastuslissenssin on harjoittanut LIS-kalastusta, jos sen osoitetaan kyseisellä kalastuksen harjoittamisalueella sovellettavien säilyttämis- ja hoitotoimenpiteiden vastaisesti kalastaneen ilman lippuvaltion tai asianomaisen rannikkovaltion antamaa voimassa olevaa lissenssiä tai lupaa. Lissenssi (kalastuslissenssi) tai lupa (erityiskalastuslupa) voidaan antaa ainoastaan yhteisön kalastuslissenssirekisteriin rekisteröidylle alukselle.

Hallituksen esitys lähtee siitä, että merialueiden kalastuslissenssirekisteriä koskevassa laissa säädetään ainoastaan rangaistavaksi rekisteröitymiseen ja rekisteriin merkittävien tietojen ilmoittamisen laiminlyöntiin liittyvät tahalliset tai tuottamukselliset teot. Kaupallisen kalastuksen harjoittamisesta rekisteröimättömällä ja kalastuslissenssimättömällä kalastuslissenssillä aiheutuvasta seuraamuksesta säädetään muualla. Kalastuslissenssirekisteririkkomuksen vähäisyyttä arvioitaessa huomiota tulisi kiinnittää erityisesti laiminlyönnin keston ja siihen haittaan, joka laiminlyönnistä aiheutuu rekisterin luotettavuudelle ja käytettävyydelle.

29 §. Viittaukset rikoslakiin. Pykälään on otettu viittaukset rikoslain rekisterimerkintää, tietomurtoa ja henkilörekisteririkosta koskeviin pykäliin. Rekisterimerkintärikoksesta säädetään rikoslain 16 luvun 7 §:ssä. Pykälässä säädetään rangaistavaksi väärän tiedon antaminen viranomaiselle siinä tarkoituksessa, että siitä aiheutuu oikeudellisesti merkityksellinen virhe viranomaisen pitämään yleiseen rekisteriin. Pykälän mukaan on myös rangaistavaa käyttää hyväkseen edellä tarkoitettulla tavalla aiheutettua virhettä hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä taikka vahingoittaakseen toista. Rangaistus on sakko tai vankeutta enintään kolme vuotta. Rikoksen yritys on rangaistava.

Tietomurrosta säädetään rikoslain 38 luvun 8 §:ssä. Tietomurtona rangaistaan esimerkiksi itselle kuulumattomalla käyttäjätunnuksella tehty oikeudeton tunkeutuminen tietojärjestelmään, jossa sähköisesti tai muulla vastaavalla teknisellä keinolla käsitellään, varastoidaan tai siirretään tietoja. Rangaistus on sakko tai vankeutta enintään yhdeksi vuodeksi. Myös yritys on rangaistava.

Rikoslain 38 luvun 9 §:n henkilörekisteririkoksesta tuomitaan, jos loukkaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai aiheuttaa hänelle muuta vahinkoa tai olennaista haittaa 1) käsittelemällä henkilötietoja vastoin henkilötietolain (523/1999), käyttötarkoitussidonnaisuutta, käsittelyn yleisiä edellytyksiä, henkilötietojen tarpeellisuutta tai virheettömyyttä, arkaluonteisia tietoja, henkilötunnusta tai henkilötietojen käsittelyä erityisiä tarkoituksia varten koskevia säännöksiä taikka rikkoo henkilötietojen käsittelyä koskevia erityissäännöksiä, 2) antamalla rekisteröidylle väärän tai harhaanjohtavan tiedon estää tai yrittää estää rekisteröityä käyttämästä hänelle kuuluvaa tarkastusoikeutta tai 3) siirtämällä henkilötietoja Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolisiin valtioihin henkilötietolain 5 luvun vastaisesti. Rangaus on sakko tai vankeutta enintään yksi vuosi.

30 §. Muutoksenhaku. Muutoksenhaku lain nojalla annettuun päätökseen tapahtuisi hallintolainkäyttölain mukaisesti, jollei muualla laissa ole toisin säädetty. Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutusastojen päätöksiin haetaan muutosta maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain (1203/1992) mukaisesti maaseutuelinkeinojen valituslautakunnalta. Lakia ei muutettu samalla kun kumottiin työvoima- ja elinkeinokeskuksista annettu laki (23/1997). Julkisuuslaissa on omat muutoksenhakusäännöksensä.

31 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

32 §. Siirtymäsäännökset. Siirtymäsäännöksen 1 momentti on tarpeellinen nykyisen alusryhmäjaon muuttuessa. Momentti koskee vain kalastusaluksia, koska voimassa olevien kansallisten säännösten mukaan kalastusalusrekisteriin ei rekisteröidä vesiviljelyaluksia. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan selventävää säännöstä ennen lain voimaantuloa myönnettyjen rekisteröintilupien voimassa olosta ja 3 momentin säännöksellä varmistetaan, että kalastusalusten omistajilla on mahdollisuus varautua alukseen kohdistuviin rekisteristä poistovaatimuksiin. Pykälän 4 momentissa annettaisiin vesiviljelyaluksille aikaa rekisteröityä vuosi lain voimaan tulosta. Pykälän 5 momenttiin esitetään selventävää säännöstä siitä, että rekisteröintihakemukset,

joihin ei ole annettu päätöstä ennen lain voimaantuloa, käsiteltäisiin tämän lain mukaisesti. Pykälän 6 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin jo ennen lain voimaantuloa.

2 Tarkemmat säännökset

Lakiehdotukseen sisältyy neljä asetuksen antoa koskevaa valtuutussäännöstä. Merkittävimpinä niistä on 6 §:ssä, jossa valtioneuvosto valtuutetaan säätämään rannikkoalusten ja avomerialusten alusryhmien rekisteritilojen enimmäiskoot. Enimmäiskokoa koskevilla päätöksillä on kalastuspoliittista merkitystä, koska ne käytännössä ohjaavat kalastuselinkeinoja. Alusryhmien rekisteritilan enimmäiskokoa tulee tarvittaessa pystyä muuttamaan nopeastikin. Enimmäiskokoa muuttamalla ei ole kuitenkaan tarkoitus puuttua yksittäisten elinkeinonharjoittajien olemassa olevaan asemaan ja jo saavutettuihin etuihin.

Lakiehdotuksen 4, 18 ja 27 §:ssä valtuutetaan säätämään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella tarkemmin rekisteriä pitävistä työ- ja elinkeinokeskuksista, rekisteriin merkittävistä tiedoista ja kalastus- ja vesiviljelyalusten ulkoisista tunnuksista. Sääntely olisi teknisluontoista eikä sillä olisi yhteiskunnallista merkitystä. Aluksen ulkoista tunnusta koskevalla asetuksella säädettäisiin aluksen ulkoisen tunnuksen kirjain- ja numeroyhdistelmästä ja sen mahdollisista muutoksista aluksen vaihtaessa toimivaltaista työ- ja elinkeinokeskusta. Asetukset on tarkoitus antaa samanaikaisesti lain voimaan tulon kanssa.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010. Laista tiedottamiseen ja lakia soveltavien viranomaisten koulutukseen sekä tietojärjestelmien muutoksiin halutaan varata riittävästi aikaa.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Kalastusaluksen rekisteröintiä ja rekisteristä poistoa koskevat pykälät ovat keskeisiä

tarkasteltaessa lakiehdotuksen suhdetta perustuslakiin ja erityisesti sen 18 §:n 1 momenttiin. Vaikka edellä mainitut toimenpiteet kohdistuvatkin aluksiin, niin kysymyksessä on elinkeinotoiminnan sääntely, koska kaupallisen kalastuksen harjoittaminen aluksella edellyttää, että alus on rekisteröity kalastusrekisteriin. Lakiehdotus ei koske kaupallista kalastusta, jota harjoitetaan ilman alusta. Tällaisella kalastuksella ei kuitenkaan ole elinkeinon harjoittamisen kannalta käytännössä merkitystä.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Näiden oikeuksien rajoittamiseen tarvitaan perusteltu syy. Kalastusalusten rekisteröimisvelvollisuudesta ja rekisteröimisoikeuteen kohdistuvasta määrällisestä rajoituksesta on säädetty Euroopan yhteisön asetuksilla, joten oikeuttamisperuste on jo olemassa.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että elinkeinovapauden kanssa ristiriidassa olevan lain käsittely tavallisen lain säätämisyksessä edellyttää, että luvan myöntämisen, epäämisen ja peruuttamisen edellytyksistä on laissa täsmälliset ja tarkkarajaiset säännökset (PeVL 8/2006). Säännöksiä luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä tulee antaa riittävä ennustettavuus viranomaistoiminnasta. Lakiehdotuksessa on pyritty siihen, että rekisteröinnin ja rekisteristä poiston edellytykset säädetään niin yksiselitteisiksi, että viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkinnalle jäisi mahdollisimman vähän tarvetta. Eniten tarkoituksenmukaisuusharkintaa käyttäisi valtioneuvosto 6 §:n alusryhmäkohtaisesta enimmäiskoosta säädettyä ja rekisterinpitäjä harkitessaan 9 ja 13 §:n riittävän taloudellisen yhteyden olemassa oloa. Valtioneuvoston harkintavalta olisi kuitenkin sidottu Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteisiin eli kestävän kalastuksen edellytykseen ja kalastusalusten kapasiteetin ja kalavarojen väliseen tasapainoon.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista yksilön oikeusase-

maan puuttuvana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin luvan epäämistä (PeVL 8/2006). Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (PeVL 48/2005).

Hallituksen esityksessä ei ole lähdetty sitomaan rekisteröimisoikeutta tai rekisteristä poistamisen edellytyksiä elinkeinonharjoittajan mahdollisiin laiminlyönteihin tai rikkomuksiin. Yhteisössä on alkamassa kaupallisen kalastuksen ja yhteisen kalastuspolitiikan valvontaa koskevan säännösten uudistaminen. Uudistuksessa tullaan todennäköisesti puuttumaan myös laiminlyöntien ja rikkomusten seuraamuksiin.

Elinkeinoluvan peruuttamiseen rinnastettavat alusten merialueiden kalastusrekisteristä poistamista koskevat säännökset 13—14 ja 16 §:ssä ovat niin täsmällisiä, että aluksen omistaja ja haltija tietävät etukäteen, millaisessa tilanteessa alus poistetaan tai voidaan poistaa rekisteristä.

Perustuslain 80 §:n mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvolluuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään lailla. Esitykseen ei ole otettu sellaisia säännöksiä tai asetustenantovaltuuksia, jotka olisivat ristiriidassa perustuslain 80 §:n tai 10 §:n 1 momentin kanssa. Henkilötietojen suoja on otettu riittävästi huomioon lakiehdotuksen tietojen saamista ja luovutusta koskevissa pykälissä.

Edellä esitetystä huolimatta on suotavaa, että lakiesitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki**merellä toimivien kalastus- ja vesiviljelyalusten rekisteröinnistä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tällä lailla säädetään suomalaisista merellä toimivista kalastus- ja vesiviljelyaluksista pidettävästä rekisteristä siltä osin kuin siitä ei säädetä Euroopan yhteisön yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevissa säädöksissä.

2 §

Rekisterin käyttötarkoitus

Rekisteriä käytetään suomalaisten kalastus- ja vesiviljelyalusten kalastuskapasiteetin seuraamiseen ja säätelyyn sekä kaupallisen kalastuksen ja vesiviljelyn valvontaan, tutkimukseen, kehittämiseen ja tilastointiin Euroopan yhteisön yhteisestä kalastuspolitiikasta annettujen säännösten ja niiden täytäntöön panemiseksi annettujen kansallisten säännösten mukaisesti.

Rekisteriä voidaan myös käyttää vesiliikenteen, polttoaineverotuksen ja elintarvikkeita koskevassa lainsäädännössä tarkoitettuun valvontaan sekä tukemaan vesillä liikkumiseen liittyvää pelastustoimintaa, yleistä varautumissuunnittelua, vesien käytön suunnittelua ja rajaturvallisuuden ylläpitämistä.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *kalastusaluksella* kalojen tai muiden meren elollisten luonnonvarojen kaupalliseen kalastukseen varustettua tai siihen käytettävää alusta;

2) *suomalaisella kalastusaluksella* 1 kohdassa tarkoitettua alusta, joka merilain (674/1994) 1 luvun 1 §:n mukaan on suomalainen;

3) *kaupallisella kalastuksella* toimintaa, jossa elollisia vesiluonnonvaroja pyydetään myyntitarkoituksessa tai jossa pyynnillä saadut vesiluonnonvarat tai osa niistä myydään;

4) *vesiviljelyaluksella* alusta, jota käytetään merellä yksinomaan vesiviljelyssä;

5) *kalastuskapasiteetilla* kalastusaluksen vetoisuutta bruttotonneina (GT) ja konetehoa kilowatteina (kW);

6) *aluksen kokonaispituudella* kalastusaluksen ominaisuuksista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2930/86 2 artiklan 1 kohdassa määriteltyä aluksen pituutta;

7) *rekisteritilalla* sitä kalastuskapasiteettina ilmaistua tilaa rekisterissä, johon voidaan rekisteröidä kalastusaluksia Suomen kalastus- ja vesiviljelyalusten kalastuskapasiteettia koskevien Euroopan yhteisön vahvistamien säännösten ja 6 §:n 2 momentin mukaisesti;

8) *rekisteröintiluvalla* lupaa saada määrättyä kalastuskapasiteettia vastaava kalastus- tai kalastuskapasiteetin lisääminen merkityksi rekisteriin;

9) *rekisteröinnillä* kalastus- tai vesiviljelyaluksen taikka kalastuskapasiteetin lisäyksen merkitsemistä rekisteriin.

4 §

Rekisterinpitäjät

Rekisteriä pitävät maa- ja metsätalousministeriö ja ne työ- ja elinkeinokeskukset, joiden toimialue sijaitsee Itämeren rannikolla.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan määrättyjä rekisterin pitämiseen liittyviä tehtäviä säätää joidenkin työ- ja elinkeinokeskusten tehtäväksi.

Työ- ja elinkeinokeskukset päättävät toimi-alueensa alusten rekisteröinnistä ja rekisteristä poistamisesta, myöntävät 10 §:ssä tarkoitettua rekisteröintiluvat ja tekevät toimialueensa kalastus- ja vesiviljelyaluksiin liittyvät merkinnät rekisteriin.

Maa- ja metsätalousministeriö hallinnoi rekisteritilaa ja tekee alusryhmien rekisteritilaa koskevat merkinnät rekisteriin sekä vastaa rekisterin teknisestä ylläpidosta.

Kukin rekisterinpitäjä vastaa rekisteriin tallettamiensa tietojen oikeellisuudesta.

2 luku

Rekisteröintimenettely

5 §

Toimivaltainen rekisterinpitäjä

Toimivaltainen rekisterinpitäjä on se työ- ja elinkeinokeskus, jonka toimialueella aluksen omistajan kotikunta on.

Jos aluksen omistajan kotikunta on muualla kuin 4 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna työ- ja elinkeinokeskuksen toimialueella, toimivaltainen rekisterinpitäjä on se mainituissa lainkohdissa tarkoitettu työ- ja elinkeinokeskuksista, jonka aluksen omistaja ilmoittaa rekisterinpitäjäksi.

6 §

Alusten ryhmittely

Alukset rekisteröidään seuraaviin alusryhmiin:

1) kokonaispituudeltaan alle 12 metrin pituiset kalastusalukset (*rannikkoalukset*);

2) kokonaispituudeltaan vähintään 12 metrin pituiset kalastusalukset (*avomerialukset*); tai

3) vesiviljelyalukset.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään rekisteritilalle alusryhmäkohtainen enimmäiskoko. Asetusta säädettäessä otetaan huomioon kestäväälle kalastukselle asetetut vaatimukset sekä kalastusalusten kalastuskapasiteetin ja kalavarojen välinen tasapaino.

7 §

Rekisteröintivelvollisuus

Kalastusalus on rekisteröitävä ennen kuin sitä saadaan käyttää kaupalliseen kalastukseen. Jos rekisterissä olevan kalastusaluksen kapasiteettia lisätään, lisäys on rekisteröitävä ennen kuin kalastusaluksen käyttöä kaupalliseen kalastukseen saadaan jatkaa.

Vesiviljelyalus on rekisteröitävä ennen kuin sitä saadaan käyttää vesiviljelyssä.

8 §

Rekisteröinnin hakeminen

Aluksen omistaja on haettava rekisteröintiä ja rekisteröintilupaa kirjallisesti toimivaltaiselta rekisterinpitäjältä.

Hakemuksessa aluksen omistajan on esitettävä selvitys niistä 9 ja 18 §:ssä tarkoitetuista seikoista, jotka ovat hänen tiedossaan.

9 §

Kalastusaluksen rekisteröinnin edellytykset

Kalastusaluksen rekisteröinnin edellytyksenä on, että kalastusalus on suomalainen ja että rekisterissä on rekisteritilaa riittävästi rekisteröitävälle alukselle.

Jos kalastusalus kalastaa Euroopan yhteisössä kiintiöityjä kalalajeja, rekisteröinnin edellytyksenä on lisäksi, että kalastuksella on riittävä taloudellinen yhteys suomalaiseen kalastuselinkeinoon. Yhteys on riittävä, jos:

1) vähintään puolet aluksen vuosittaisesta kokonaissaaliista laskettuna saaliin kokonaisarvosta puretaan Suomessa sijaitsevaan satamaan;

2) vähintään puolet aluksen vuosittaisista kalastusmatkoista aloitetaan Suomessa sijaitsevasta satamasta; tai

3) vähintään puolet aluksen miehistöstä on Suomen kansalaisia tai muiden Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisia, joiden vakinainen asuinpaikka on Suomessa.

Rekisterinpitäjä voi ottaa huomioon muitakin aluksen omistajan esittämiä seikkoja, jotka osoittavat, että aluksen harjoittamalla kalastuksella on riittävä taloudellinen yhteys suomalaiseen kalastuselinkeinoon.

10 §

Kalastusaluksen rekisteröintilupa

Kalastusalukselle tai kalastusaluksen kalastuskapasiteetin lisäämiselle voidaan ennen rekisteröintiä myöntää rekisteröintilupa.

Rekisteröintilupa on voimassa yhden vuoden ja sen voimassa oloa voidaan erityisistä syistä pidentää enintään yhdellä vuodella.

Jos rekisteröintihakemusta ei jätetä toimivaltaiselle rekisterinpitäjälle lupapäätöksessä asetetussa määräajassa, rekisteröintilupa raukeaa. Rekisteröintilupaa ei voi siirtää toiselle.

11 §

Rekisteröintilupien myöntäminen ja kalastusalueiden rekisteröinti

Rekisteröintiluvat myönnetään ja kalastusalueet rekisteröidään siinä järjestyksessä, jossa hakemukset on kirjattu saapuneiksi toimivaltaisille rekisterinpitäjille. Samana päivänä saapuneiden hakemusten kesken järjestyksessä määrätään arpomalla.

Jos alusta ei voida rekisteröidä tai rekisteröintilupaa myöntää, koska alusryhmässä ei ole rekisteritilaa, hakemus voidaan hakijan kirjallisesta pyynnöstä jättää odottamaan rekisteritilan vapautumista vuoden ajaksi. Hakijan kirjallisesta pyynnöstä aikaa voidaan pidentää enintään yhdellä vuodella.

Rekisteritilan riittävyyden varmistamiseksi rekisterinpitäjien on ennen 1 momentissa tarkoitettujen päätösten tekemistä saatava maa- ja metsätalousministeriöltä vahvistus rekisteritilan käytölle.

12 §

Vesiviljelyaluksen rekisteröinti

Vesiviljelyalueet rekisteröidään siinä järjestyksessä, jossa hakemukset ovat saapuneet toimivaltaisille rekisterinpitäjille. Vesiviljelyaluksen rekisteröinnin edellytyksenä on, että alusta käytetään yksinomaan vesiviljelyssä ja että toiminta tapahtuu Suomen aluevesillä tai talousvyöhykkeellä. Alusta voidaan kuitenkin tilapäisesti käyttää myös muilla vesillä.

3 luku

Aluksen poistaminen rekisteristä

13 §

Kalastusaluksen poistaminen rekisteristä

Kalastusalue poistetaan rekisteristä:

- 1) jos alue ei ole enää suomalainen;
- 2) jos aluksella ei enää ole 9 §:ssä säädettyä riittävää taloudellista yhteyttä suomalaiseen kalastuselinkeinoon;
- 3) jos aluksen poistamista rekisteristä edellytetään Euroopan yhteisön säädöksissä; tai
- 4) jos alue on haaksirikkoutunut tai muutoin tuhoutunut.

Aluksen rekisteriin merkitylle omistajalle ja haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuuluisiksi ennen päätöksen tekemistä.

Kalastusalue poistetaan rekisteristä myös, jos aluksen omistaja kirjallisesti sitä pyytää, eikä rekisterinpitäjän tiedossa ole laista johtuvia seikkoja, jotka estävät rekisteristä poistamisen. Jos alue on muun kuin omistajan hallinnassa, aluksen rekisteriin merkitylle haltijalle ilmoitetaan viipymättä ja ennen päätöksen tekoa omistajan pyynnöstä.

14 §

Kalastusaluksen poistaminen rekisteristä kalastamattomuuden vuoksi

Kalastusalue voidaan poistaa rekisteristä, jos kalastusalueen päällikkö ei ole kuluvan vuoden eikä kolmen edellisen kalenterivuoden

den aikana antanut kalastusalusta koskevia saalisilmoituksia, joista selviää, että aluksella harjoitetaan kaupallista kalastusta.

Aluksen omistajaksi ja haltijaksi merkityille on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi ennen päätöksen tekemistä.

Rekisterinpitäjät tekevät tämän pykälän mukaiset rekisteristä poistamista koskevat päätökset maa- ja metsätalousministeriön antamien määräysten mukaisesti.

15 §

Kalastusaluksen rekisteritilan säilyttäminen

Jos kalastusalus poistetaan rekisteristä omistajan pyynnöstä, omistajalla on oikeus säilyttää poistetun aluksen rekisteritila käytettäväksi toisen kalastusaluksen rekisteröintiin tai rekisteröidyn kalastusaluksen kalastuskapasiteetin lisäämiseen samassa alusryhmässä. Rekisteritilan säilyttämistä tulee pyytää kirjallisesti samalla kun pyydetään aluksen poistamista rekisteristä.

Rekisteritilan säilyttämistä koskevaan rekisteröintilupa sovelletaan 10 §:n 2 momenttia.

16 §

Vesiviljelyaluksen poistaminen rekisteristä

Vesiviljelyalus poistetaan rekisteristä, jos aluksen omistaja sitä kirjallisesti pyytää. Aluksen rekisteriin merkitylle haltijalle on ilmoitettava omistajan hakemuksesta ennen päätöksen tekoa.

Rekisterinpitäjällä on myös oikeus poistaa alus rekisteristä aluksen omistajaa ja haltijaa kuultuaan, jos alus viedään pysyvästi Suomen talousvyöhykkeen ulkopuolelle.

4 luku

Rekisteritiedot

17 §

Sovellettava laki

Jollei tässä laissa tai Euroopan yhteisön yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevissa säädök-

sissa toisin säädetä, rekisteriin merkittäviin tietoihin ja tietojen julkisuuteen, niiden luovuttamiseen ja luovuttamisesta perittäviin maksuihin sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja henkilötietojen osalta soveltuvin osin henkilötietolakia (523/1999).

18 §

Rekisteriin merkittävät tiedot

Rekisteriin merkitään perustietoina elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2371/2002 15 artiklassa ja yhteisön kalastuslaivastorekisteristä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 26/2004 rekisteriin merkittäviksi säädetyt tiedot.

Rekisteriin merkitään lisäksi rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisina tietoina:

- 1) aluksen omistajien ja haltijoiden henkilö- tai yhteisötunnukset, yhteystiedot ja kieli;
- 2) aluksen omistustiedot;
- 3) aluksen hallintaa koskevat tiedot;
- 4) aluksen 6 §:n mukainen alusryhmä;
- 5) aluksen katsastustiedot;
- 6) tiedot alukselle myönnettyistä kalastus- ja erityiskalastusluvista;
- 7) tiedot aluksella käytettävistä pyydyksistä;
- 8) tiedot 10 ja 15 §:ssä tarkoitettuista rekisteröintiluvasta;
- 9) tiedot alukseen kohdistuvista ulosmittaus-, turvaamis- ja täytöntönnäpanotoimista;
- 10) rekisteröintihakemuksen saapumisaika.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuista tiedoista säädetään tarvittaessa tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

19 §

Tietojen ilmoitusvelvollisuus

Aluksen omistajan on viipymättä kirjallisesti ilmoitettava toimivaltaiselle rekisterinpitäjälle, jos rekisteriin merkityissä tiedoissa on tapahtunut muutoksia sekä samalla esitettävä tarpeellinen selvitys muutoksista. Jos

muutos on muutoin rekisterinpitäjän tiedossa, tämä voi asianosaista kuultuaan korjata rekisteritiedot muuttuneita olosuhteita vastaaviksi. Rekisteröintipäätöstä edellyttävien muutosten merkitseminen rekisteriin edellyttää kuitenkin aina kalastusalueen omistajan hakemusta.

Aluksen omistajalla ja haltijalla on velvollisuus antaa rekisterin ylläpidon tai käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia tietoja rekisterinpitäjälle tämän pyynnöstä.

20 §

Rekisterinpitäjän oikeus saada tietoja viranomaisilta

Rekisterinpitäjällä on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, oikeus saada rekisterin ylläpidon ja käyttötarkoituksen kannalta välttämättöminä tietoina:

1) väestö-, yritys- ja yhteisötietorekistereitä pitäviltä viranomaisilta kalastus- ja vesiviljelyalusten omistajien ja haltijoiden sekä kalastusalueilla työskentelevien henkilö- ja yhteisötunnukset, kansalaisuus-, osoite- ja kotikuntatiedot sekä tiedot henkilöiden kuolemasta ja oikeushenkilöiden purkautumisesta ja lakkaamisesta;

2) alusrekisteriä pitävältä viranomaiselta tiedot alusrekisteriin rekisteröityjä kalastusalueita ja niiden omistajia ja haltijoita koskevista merkinnöistä;

3) rajatarkastusviranomaisilta tiedot kalastusalueiden miehistöluetteloista;

4) ulosottoviranomaisilta tiedot kalastus- ja vesiviljelyalueisiin kohdistuvista ulosmittaus-, turvaamis- ja täytäntöönpanotoimenpiteistä;

5) alusten katsastusta hoitavilta viranomaisilta tiedot kalastus- ja vesiviljelyalusten katsastuksesta.

Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käytöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa.

21 §

Henkilötietoja sisältävien tietojen luovuttaminen

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 mo-

mentissa säädetään, rekisteriin talletettuja henkilötietoja sisältäviä tietoja voidaan luovuttaa jäljennöksinä, tulosteina tai teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti:

1) tulliviranomaisille laissa säädettyjä valvontatehtäviä, rikosten ehkäisyä, esitutkintaa sekä verotusta ja sen valvontaa varten;

2) rajavartiolaitokselle ja poliisille kalastuksen valvontaa, rajaturvallisuuden ylläpitämistä, meriliikenteen valvontaa, rikosten ehkäisyä, esitutkintaa ja öljypäästöjen tutkintaa sekä pelastustoimintaa varten;

3) Merenkululaitokselle merenkulun ohjausta, meriturvallisuuden valvontaa ja alusrekisterin ylläpitoa varten;

4) työsuojeluviranomaisille kalastusalueiden työolojen valvontaa varten;

5) ulosottoviranomaisille niille kuuluvien täytäntöönpanotehtävien hoitamista varten;

6) elintarvikevalvontaviranomaisille elintarvikkeita koskevan lainsäädännön noudattamisen valvontaa varten;

7) Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle yhteisen kalastuspolitiikan noudattamisen valvontaan ja niiden suomalaisten alusten rekisteröintiä varten, joiden kotipaikka on Ahvenanmaan maakunnassa;

8) Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen liittyneen valtion viranomaisille, Euroopan yhteisöjen komissiolle, yhteisön kalastuksenvalvontavirastolle ja kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitetuille viranomaisille yhteisön lainsäädännöstä tai Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista johtuvien velvoitteiden hoitamista varten;

9) Onnettomuustutkintakeskukselle pelastus- ja onnettomuustutkintaa varten;

10) Tilastokeskukselle ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle tilastojen laatimista ja tutkimusta varten;

11) yliopistoille ja korkeakouluille tilastojen laatimista ja tutkimusta varten;

12) kalatalousalan neuvonta- ja edunvalvontajärjestöille kalataloutta koskevaa tiedottamista ja neuvontaa varten;

13) rekisterinpitäjän hyväksymille tahoille ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn liittyviä tai kalataloutta koskevia selvitys-, tutkimus- ja suunnittelutarkoituksia varten.

22 §

Tietojen luovutus aluksen ulkoisen tunnuksen perusteella

Jokaisella on oikeus aluksen ulkoisen tunnuksen perusteella saada yksittäisluovutuksena tuloste tai jäljennös rekisteröityä alusta koskevista julkisista tiedoista sekä julkiset tiedot aluksen omistajan ja haltijan nimestä ja osoite- ja muista yhteystiedoista.

Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käytöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

23 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Rekisteristä voidaan perustelluista syistä luovuttaa henkilötietoja yksittäisluovutuksena viranomaisille ja viranomaistehtävien suorittamista varten Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolelle, jos henkilötietolain 22 ja 22 a tai 23 §:ssä tietojen luovuttamiselle asetetut edellytykset täyttyvät.

Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käytöyhteyden avulla tai muutoin sähköisessä muodossa.

24 §

Tietojen luovutuksesta päättäminen

Maa- ja metsätalousministeriö päättää kalastusalusrekisteriin merkittyjen tietojen luovuttamisesta. Yksittäiseen alukseen liittyvien henkilötietojen ja alusta koskevien muiden tietojen luovuttamisesta muutoin kuin 23 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa voi kuitenkin päättää myös toimivaltainen rekisterinpitäjä.

25 §

Henkilötietojen säilyttäminen rekisterissä

Tämän lain nojalla rekisteriin tallennetut henkilötiedot poistetaan rekisteristä kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päät-

tymisestä, jona ne ovat tulleet rekisterin käytötarkoituksen kannalta tarpeettomiksi.

5 luku

Erinäiset säännökset

26 §

Kalastuslisenssi

Toimivaltainen rekisterinpitäjä myöntää, keskeyttää ja peruuttaa kalastuslisenssien hallinnoinnista ja niihin sisältyvistä vähimmäistiedoista annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1281/2005 tarkoitetun kalastuslisenssin.

27 §

Aluksen ulkoinen tunnus

Alusten ulkoisista tunnuksista säädetään kalastusalueiden merkitsemisestä ja asiakirjoilla todistamista koskevista yksityiskohtaisista erityissäännöistä annetussa komission asetuksessa (ETY) N:o 1381/87. Aluksiin on kirjaimin sekä numeroin maalattava tunnuksiset, joiden perusteella voidaan tunnistaa satama tai alue, jossa alus on rekisteröity.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetään tarkemmin aluksen ulkoisista tunnuksista sekä alukseen tulevien merkintöjen koosta, paikasta ja väristä.

28 §

Kalastusalusrekisteririkkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

- 1) laiminlyö 7 §:ssä tarkoitetun rekisteröimisvelvollisuutensa,
- 2) jättää toimittamatta rekisterinpitäjälle 19 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tai selvityksen rekisteriin merkityissä tiedoissa tapahtuneista muutoksista tai
- 3) laiminlyö rekisterinpitäjän 19 §:n 2 momentin nojalla pyytämien rekisterin ylläpidon tai tarkoituksen kannalta tarpeellisten tietojen toimittamisen kohtuullisessa ajassa

on tuomittava kalastusalusrekisteririkkomuksesta sakkoon.

Jos edellä tarkoitettu rikkomus on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen, rekisterinpitäjä voi jättää rikkomuksen ilmoittamatta esitutkintaviranomaiselle.

29 §

Viittaukset rikoslakiin

Rekisterimerkintärikoksesta säädetään rikoslain 16 luvun 7 §:ssä, tietomurrosta rikoslain 38 luvun 8 §:ssä ja henkilörekisteririkoksesta rikoslain 38 luvun 9 §:ssä.

30 §

Muutoksenhaku

Tämän lain nojalla annettuun rekisterinpitäjän päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei muualla laissa ole toisin säädetty.

31 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta

8 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain (1139/1994) 4 a §, sellaisena kuin se on laissa 1008/2002.

32 §

Siirtymäsäännökset

Tämän lain voimaan tullessa kalastusalusrekisteriin rekisteröitynä oleva kalastusalus merkitään ilman eri hakemusta siihen 6 §:n mukaiseen alusryhmään, johon se pituutensa perusteella kuuluu.

Ennen tämän lain voimaantuloa rekisterinpitäjän myöntämät rekisteröintiluvat ja rekisteritilan varauspäätökset ovat voimassa päätöksissä määrätyn ajan.

Edellä 14 §:ssä säädetyn määräajan laskeminen aloitetaan tämän lain voimaantulosta.

Aluksen omistajan on vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta haettava rekisteröitäväksi sellainen alus, jonka rekisteröiminen ei ollut pakollista tämän lain voimaan tullessa.

Rekisteröintihakemukset, joihin ei ole annettu päätöstä ennen tämän lain voimaantuloa, käsitellään tämän lain mukaisesti.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 13 päivänä maaliskuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Sirkka-Liisa Anttila*